

EKONOMI
HÖGSKOLAN
Lunds universitet

Magisteruppsats
FEK 552
HT 2005

Granskning av svenska revisionsbolag

– hur påverkas de av globaliseringen?

Handledare:
Anne Loft

Författare:
Sophie Palmdahl 810716-0023
Andreas Frountzos 810828-4053

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
Sammanfattning	4
Abstract	6
Förkortningar:	8
1. Inledning	9
1.1 Bakgrund	9
1.2 Problemställning	11
1.3 Syfte	12
1.4 Avgränsning	13
1.5 Uppsatsens fortsatta disposition	13
2. Metod	14
2.1 Metod	14
2.2 Undersökningens metodansats - kvalitativ metod	15
2.3 Undersökningens forskningsansats - induktiv och normativ ansats	15
2.4 Datainsamlingsmetod	16
2.5 Urval av respondenter	18
2.5.1 Revisionsbyråer	19
2.5.2 Revisorsnämnden	19
2.6 Validitet och reliabilitet	19
2.7 Metod för dataanalys	20
2.8 Metodkritik	21
3. Framtagandet av SOX	22
3.1 Sarbanes Oxley Act	22
3.2 Lagens tillämpning	22
3.3 PCAOB	23
3.4 Sarbanes Oxley Act - påverkan på redovisningsprofessionen	24
3.5 Följder av SOX	27
3.6 PCAOB som standardsättare	28
3.7 Auditor Oversight and its implications on the resilience of our Capital Markets	28
4. Framtagandet av 8:e bolagsdirektivet	30
4.1 Åttonde direktivet 1984	30
4.1.1 The Green paper 1996	30
4.1.2 Statutory Audit in the European Union, the way forward 1998	31
4.1.3 Quality Assurance for the Statutory Audit in the EU 2000	31
4.1.4 Statutory Auditors' Independence in the EU: A Set of Fundamental Principles 2002	32
4.1.5 Reinforcing the Statutory audit in the EU 2003	32
4.1.6 Exposure Draft 2004	34
4.2 Det nya 8: e bolagsdirektivet/Accepterande av direktivet	35
4.2.1 Behovet av en harmoniserad implementering	36
4.3 Viktigaste punkterna i nya 8: e	36
4.3.1 ISA ska gälla	36
4.3.2 Registrering och Extern Kvalitetssäkring	37
4.3.3 Oberoende och rotation	38
4.3.4 Intern kvalitetssäkring och Revisionskommitté	38
4.4 Principer för offentlig tillsyn	40
4.5 Ömsesidigt erkännande	40
4.6 Audit regulatory Committé	41

4.7 Advisory Group	42
4.8 Åttonde direktivets påverkan på Sverige	42
4.8.1 Rekommendationer för revision innan åttonde direktivet	43
4.8.2 Rekommendationer för revision efter 8:e direktivet.....	43
4.8.3 Tillsyn och registrering innan 8:e direktivet.....	44
4.8.4 Tillsyn efter 8:e direktivet.....	45
5. Litteraturgenomgång	47
5.1 Extraterritoriell tillämpning	47
5.1.1 SOX extraterritoriella påverkan på EU.....	47
5.2 Samarbete PCAOB och EU-kommissionen.....	48
5.3 Extraterritoriell påverkan på Sverige	49
5.4 "Självregleringens trovärdighet	52
- Bevis från redovisningsprofessionens granskningsprogram.".....	52
6. Empiri	54
6.1 Praxisundersökning.....	54
6.2 Intervju med RN	57
7. Slutdiskussion	59
7.1 Inledande diskussion.....	59
7.2 Praktiskt bidrag - forskningsfrågan besvaras.....	60
7.3 Studiens teoretiska bidrag	62
7.4 Reflektioner över studiens slutsats.....	64
7.5 Förslag till fortsatt forskning	65
8. Referenser	66
8.1 Internet	66
8.2 Böcker	68
8.3 Offentligt Tryck	68
8.4 Offentliga uttalanden	68
8.5 Artiklar.....	68
8.6 Övriga:	70
Bilaga 1. Frågor till revisionsbolagen.....	71

Sammanfattning

- Titel:** Granskning av svenska revisionsbolag – hur påverkas de av globaliseringen?
- Seminariedatum:** 21 september, 2007.
- Ämne/Kurs:** FEK 552 Magisteruppsats HT 2005, 10 poäng.
- Författare:** Andreas Frountzos, Sophie Palmdahl
- Handledare:** Anne Loft
- Nyckelord:** Granskning av revisionsbolag, Sarbanes-Oxley Act, åttonde direktivet, självreglering och globalisering.
- Syfte:** Syftet med uppsatsen är utreda vad SOX och EU:s åttonde bolagsdirektiv innebär, och hur dessa regleringar kommer att påverka svenska revisionsbolag. Syftet är också att undersöka hur en optimal övervakning av revisionsbolagen bör se ut och om det är negativt för revisionsprofessionen att bli av med sin självreglering.
- Metod:** Vi använder oss av en kvalitativ metod för att skapa oss djupare förståelse för vårt valda problem. Vidare har vi valt en induktiv ansats med deduktiva inslag för att skapa en generell uppfattning av det undersökta problemet. Öppna intervjuer har genomförts för att ge data.
- Teoretiskt perspektiv:** Vi har utgått från är den professionella diskussion som pågår inom professionen och inom akademien. Vi har identifierat artiklar och avhandlingar som behandlar vårt område.
- Empiri:** Empirin visar att vår problemformulering är svår att svara på i detta stadiet, då regleringen nyligen blivit implementerad. Dock visar vår undersökning att revisorns ansvarsområden kommer att öka.
- Slutsatser:** Vi har kommit fram till att efterfrågan på revisorernas tjänster ökat efter implementeringen av SOX. Anledningen är att investerare efterfrågar säkerställd finansiell information och revision ses som en säkerhet för en rättvisande bild. På så sätt har professionens ställning inte försvagats av att den inte längre är självreglerande. Att svara på vår forskningsfråga har däremot visat sig vara svårt då den av

staten reglerade övervakning inte blivit ordentligt implementerad i praktiken.

Abstract

Title: Review of Swedish auditfirms – what effect will globalisation have?

Seminar date: 21st September 2007.

Course: Master thesis in business administration, 10 Swedish Credits (15ECTS).

Authors: Andreas Frountzos
Sophie Palmdahl

Advisor: Anne Loft

Key Words: Review of public accounting firms, Sarbanes-Oxley Act, eighth directive, self-regulation and globalization.

Purpose: The purpose of this thesis is analysing what SOX and the eighth directive imply, and how these regulations will affect Swedish public accounting firms. The purpose is also to investigate how the review would give the most effective output and to see if the loss of self-regulation is negative.

Methodology: We use a qualitative methodology to receive a deeper understanding concerning our research question. Our thesis is inductive with deductive segments because it gives us a general apprehension as an answer to our research. We have collected the data by corroborative inquires.

Theoretical perspectives: We have used articles and thesis's to get an overview of the present discussion in the profession, and in the academic circles.

Empirical foundation: Our empirical inquiry shows that it is hard to get a clear answer to our research at this time. But it does show that the fields of responsibility will increase for the public accounting firms.

Conclusions: We have concluded that the demand for the services provided by auditors have increased after the implementation of SOX, because of the demand for secured financial information. Hence, have the standing of the profession not decreased because of the loss of self-regulation. Regarding our research-question, is it to early to say if the new governmental

review is the most effective compared to self-regulation.

Förkortningar:

AICPA	American Institute for Certified Public Accountant
AMEX	American Stock and Options Exchange
CPA	Certified Public Accountant
NASDAQ	National Association of Securities Dealers Automated
NYSE	New York Stock Exchange
PCAOB	Public Company Accounting Oversight Board
POB	Public Oversight Board
SEC	Securities and Exchange Commissions
SOX	Sarbanes Oxley Act (kan även förkortas SOA)
RN	Revisorsnämnden

1. Inledning

Detta kapitel kommer inledningsvis att redogöra för uppsatsens bakgrund för att underlätta förståelsen för uppsatsens problemformulering som sedan formuleras. Uppsatsens syfte kommer därefter att redogöras. För att kunna behandla detta breda ämne kommer ett antal avgränsningar att göras samt en presentation av uppsatsens fortsatta disposition.

1.1 Bakgrund

Under de första åren på 2000-talet drabbades både de amerikanska och de europeiska börserna av ett antal redovisningsskandaler såsom Enron i USA och Parmalat och Ahold i Europa¹. Dessa skandaler ledde till ett minskat förtroende för kapitalmarknaderna, företagsledning, offentlig finansiell information och finansiell rapportering. Dessutom minskade förtroendet för revisorerna som profession och deras oberoende, grunden för deras yrkesetik, ifrågasattes.² Skandalerna berodde till stor del på tvivelaktig redovisningspraxis, svag ledning och svaga interna kontroller.³

I fallet med Enrons finansiella rapportering gick det så långt att den ansvarige revisionsbyrån, Arthur Andersen, likviderades på grund av den bristfälliga revision de hade utfört. Det som ansågs vara den ledande orsaken till att rapporteringen var bristfällig och icke trovärdig var att Arthur Andersen verkade som både revisor och konsult till Enron. Andersens uppdrag på konsultbasis var betydligt mer inkomstbringande och lönsam än deras kärnverksamhet, revision. Denna relation var inte unik för Enron och Arthur Andersen utan var vanligt förekommande i många amerikanska företag enligt Arthur Levitt, en före detta ordförande i den amerikanska övervakningsorganisationen "Securities and Exchange Commission" (SEC). Dock belystes problematiken inte förrän efter Enron skandalen.⁴

Syftet med finansiell rapportering är att tillgodose företagets intressenter med rättvisande information. Denna information granskas och kontrolleras av en oberoende revisor som styrker den finansiella informationen. Om revisorn inte är oberoende av det granskade företaget i sin yrkesutövning, på grund av

¹ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005.

² Copeland Jr, J.E., *Ethics as an imperative*, Accounting Horizons, 2005, volume 19, p 35-43

³ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005.

⁴ Brown, R. E., *Enron/andersen Crisis in US Accounting and Lessons for government*, Public Budgeting & Finance Volume 25, Sept. 2005.

exempelvis ekonomiskt beroende, kan det komma att innebära att den information som styrks är missvisande. Enligt aktieägarperspektivet är det aktieägarna som är företagets primära intressenter och informationen som redovisas i årsredovisningen ligger till grund för deras beslut att investera kapital i företaget. Därför är det viktigt att revisorn är oberoende och kan säkerställa rättvisande information.⁵ Då revisorernas oberoende på grund av de många skandalerna ifrågasätts, minskar professionens inflytande och därmed deras makt att säkerställa den finansiella informationens trovärdighet. Detta innebär att investerarnas förtroende för kapitalmarknaden minskar och behovet av att reglera det som tidigare varit en självreglerande profession uppstår.⁶

Från att ha varit en självreglerad profession som har säkerställt företags information utan lagstiftad övervakning, har de många företagsskandaler lett till att utvecklingen går mot en statlig övervakning av revisionsbolagen. Denna utveckling påbörjades i USA med införandet av "The Sarbanes Oxley Act" (SOX), 2002. Denna utveckling kan sägas reflektera det klimat som är en följd av de olika skandalerna, där det primära syftet är att stärka förtroendet för kapitalmarknaden för att säkerställa investeringar. Då kapitalmarknaden är en global marknad är det därför ett behov att dessa regleringar är av global karaktär.⁷ Lagen anses vara den viktigaste och mest omfattande lag gällande finansiell rapportering sedan Securities Act tillkom 1933/34, som en följd av den stora börskraschen på Wall Street 1929⁸. Den viktigaste förändringen med införandet av SOX var bildandet av "Public Company Accounting Oversight Board" (PCAOB), vilket är ett privat organ ansvariga dels för utveckling av revisionsstandards men även för tillsyn, utredning och sanktionering av revisionsbolagens revisioner. PCAOB har således övertagit SEC: s roll som övervakare av revisionen men framförallt privata "American Institute of Certified Public Accountants" (AICPA) roll som standardsättare, vilket har gjort att självregleringen av professionen upphört i USA.⁹

Inom EU är revisionen historiskt reglerad genom EU-kommissionens åttonde bolagsdirektiv (84/253/EEG) från 1984. Dock startade revideringen av detta direktiv redan 1996 med EU-kommissionens rapport "Green Paper" med syftet att förbättra revisionen inom EU¹⁰. Införandet av SOX innebar att samtliga bolag noterade på de amerikanska börserna "New York Stock Exchange"

⁵ Artsberg, K., *Redovisningsteori- policy och praxis*, 2005, sid 156.

⁶ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin , J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005.

⁷ http://wwwpcaobus.org/News_and_Events/Events/2006/speech/10-12_Olson.aspx 2007-01-10.

⁸ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin , J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005.

⁹ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin , J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005.

¹⁰ Eukommissionen hemsida pressrelase 15/3-04.

(NYSE), Nasdaq och ”American Stock and Options Exchange” (AMEX) ska ha en revision som överensstämmer med PCAOB:s standards. De revisionsbyråer som är börsnoterade i USA måste således vara registrerade hos PCAOB och kan därmed granskas av organisationen. För att minska möjligheten för PCAOB att övervaka och granska de europeiska företagens revision och för att säkerställa informationen i de finansiella rapporterna, utvecklades revideringen av det åttonde direktivet till en ökad fokusering på offentlig tillsyn som kontrolleras av EU.¹¹

Anledningen till att de olika lagstiftande organen, det vill säga EU-kommissionen och den amerikanska kongressen drev igenom lagförslagen skiljer sig dock. I USA gjordes det för att införa större säkerhet och inom EU för att harmonisera redovisningen, dels inom unionen och dels mot USA. Båda förslagen söker dock att skapa en global harmonisering för revisionen och tillsynen av denna.¹² Dessutom hoppas man med införandet, framförallt införandet av åttonde bolagsdirektivet, att skapa förtroende för respektive lands tillsynsorgan för att således undvika extraterritoriell tillämpning.

1.2 Problemställning

Den globala harmoniseringen av revisionsstandards påverkan på svenska revisionsbolag

På marknader är det av vikt att säkerställa den finansiella informationen för att locka till sig investerare, men då dagens marknader är globala likväl deras investerare är det av vikt att även deras regleringar följer denna linje.¹³ Införandet av SOX ledde till kraftig kritik ifrån europeiska länder då det innebär att PCAOB via sin nationella lagstiftning gavs möjlighet att granska revisionen av europeiska företag som är börsnoterade i USA, så kallad extraterritoriell tillämpning.¹⁴ Syftet med SOX var att säkerställa den amerikanska kapitalmarknaden och då den faktiskt berörs av noterade europeiska företag var det en självklarhet att de skulle omfattas enligt SOX¹⁵. Dock är kritiken stark i Europa eftersom det anses att detta kommer att ha en stark påverkan på europeiska företag samt dess revisorer och kommer att generera en mycket hög

¹¹ Giles J., Venuti E., *The PCAOB and convergence of the global auditing and accounting profession*, The CPA Journal, 2004 volym 74 nr 9.

¹² http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2006/ee0406sustainability_en.htm.

¹³ http://wwwpcaobus.org/News_and_Events/Events/2006/speech/10-12_Olson.aspx 2007-01-10.

¹⁴ Europeiska Unionens officiella tidning, En förstärkt lagstadgad revision i EU.

¹⁵ http://wwwpcaobus.org/News_and_Events/Events/2006/speech/10-12_Olson.aspx 2007-01-10

kostnad för att anpassa sig till denna nya lag.¹⁶ Dessutom leder införandet av SOX: s regler i Europa till konflikter med många nationella lagstiftningar angående tillsyn och utlämnande av information.¹⁷ I Europa har det därför varit en utväg att försöka fastställa egna regler som kan reglera den europeiska marknaden utan inblandning från den amerikanska.¹⁸ Den mest omfattande av dessa regleringar är införandet av det åttonde bolagsdirektivet, framtaget av EU-kommissionen.

I denna uppsats har det varit av stor vikt att utröna hur dagens lagstiftning ser ut för att kunna besvara uppsatsens forskningsfråga, hur globaliseringen påverkar de svenska revisionsbolagen. De första effekterna av PCAOB har redan märkts i Sverige och det har hos de företag som ska följa denna lagstiftning, skett grundliga förberedelser under de senaste åren för att nå upp till de ökade kraven. Hur det i sin helhet kommer att påverka de europeiska länderna med införandet av åttonde direktivet återstår att se, men den har en direkt påverkan på många svenska företag och det kommer i denna uppsats fokuseras på att diskutera de följder som kan komma att ske samt att diskutera fördelar och nackdelar med de amerikanska samt de europeiska regleringarna. Frågan huruvida det är att betrakta som positivt med utvecklingen från en självreglering kommer givetvis även att behandlas. Det kommer vidare att diskuteras vad det åttonde bolagsdirektivet kommer att innebära för PCAOB: s verksamhet. Problem som huruvida tillsynen av revisorer bör ske regionalt eller av ett lands specifika tillsynsorgan internationellt, samt i vilken omfattning de svenska revisionsbyråerna påverkats av de nya regleringarna, är av vikt för uppsatsens slutsats.

1.3 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka vad globaliseringen av revisionsstandards till följd av SOX och det omarbetade åttonde direktivet kommer att innebära för de svenska revisionsbolagen. Det är även vår intention att klargöra huruvida tillsyn av revisorerna bör ske regionalt av europeiska organ och säkerställas genom nationella nämnder eller om tillsynen bör ske internationellt med utgångspunkt i ett lands lagstiftning och hur optimal övervakning bör se ur. Om tillsynen bör ske av professionen själva som tidigare

¹⁶ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005.

¹⁷ Diamant, A., Holm, A., Strömberg, P., *Revisorsnämnden och åttonde bolagsdirektivet*, Balans nr 1 2006.

¹⁸ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005.

har skett i form av självreglering eller om det är mer fördelaktigt att kontrolleras av ett oberoende utomstående organ är även det uppsatsens syfte att utreda.

1.4 Avgränsning

På grund av den omfattning som SOX samt åttonde direktivet innebär har vi i denna uppsats valt att koncentrera forskningen på den del av regleringen som berör tillsynen av svenska revisionsbolag. De enskilda förändringar som lagstiftningarna innebär har alltså bortsetts ifrån. De förändringar som lagstiftningarna innebär kommer att redovisas för till viss del, för att höja graden av förståelse i uppsatsen.

1.5 Uppsatsens fortsatta disposition

Uppsatsen inleds under det första kapitlet med bakgrunden till uppsatsens problematik och problemet som ska undersökas under uppsatsens gång formuleras. Även syftet med uppsatsen redogörs för och för att kunna skapa en intressant slutsats görs även en avgränsning av problemet. I uppsatsens andra kapitel kommer det att göras en utförlig presentation av den litteratur som har varit aktuell under uppsatsens gång. För att läsaren ska kunna få en god förståelse av SOX och åttonde direktivet presenteras en grundlig genomgång av dessa. Den metod som har använts i uppsatsen presenteras i det tredje kapitlet. I det fjärde kapitlet förevisar författarna de svar som har genererats i vår praxisundersökning. Slutligen redogörs för de slutsatser som har kunnats dra av denna uppsats i det sista kapitlet.

2. Metod

I detta kapitel ämnar vi redogöra för uppsatsens metodologiska val. Vi kommer att redogöra för undersökningens metodansats samt undersökningens forskningsansats. Den datainsamlingsmetod som har använts i uppsatsen kommer därefter att redogöras för. Vi kommer även att motivera vårt val av respondenter samt metod för dataanalys. Slutligen kommer vi att redogöra för begreppet validitet och reliabilitet och framföra vår kritik gentemot den valda metoden.

2.1 Metod

”Forskning är att läsa två avhandlingar som ingen annan läst för att sedan skriva en tredje som ingen kommer att läsa” (Hernes 1979)¹⁹.

En definition på forskning är att det är en undersökning av huruvida empiriska observationer avviker från formulerade idéer eller teorier. Metod är det tillvägagångssätt som används för att motbevisa de antaganden som har gjorts.²⁰ Metod är läran om de instrument som kan användas för att samla in data²¹. Med samhällsvetenskaplig metod menas alltså det samlande begreppet för de tillvägagångssätt vi väljer för att producera kunskap²². Genom användandet av olika metoder kan vi förbättra vår förmåga till upptäckter. De forskningsmetoder som väljs kommer således att vara avgörande för de upptäckter som en uppsats genererar²³. Det bör göras en särskiljning mellan begreppen uppsatsens metod och ämnets metoder. Uppsatsens metod är akademiskt acceptabla tillvägagångssätt för att undersöka det valda problemet, det vill säga uppsatsens tillvägagångssätt. Ämnets metoder är de olika redskap som används till undersökningens alla delar. Beroende på ämnet är det olika metoder som är att föredra.²⁴

Metoden som väljs är viktig eftersom det vid genomförandet av en empirisk undersökning finns risk för att de resultat som genereras har skapats av undersökningen. Detta fenomen att det kan vara undersökningens uppläggning som skapar uppsatsens utfall omnämns som undersökningseffekt. För att kunna skilja de resultat som skapas av metoden och har metodologiska förklaringar från dem som föranleds av verkligheten är det nödvändigt med en god kunskap

¹⁹ Halvorsen, Knut., *Samhällsvetenskaplig metod*, 1992, sid. 14.

²⁰ Halvorsen, Knut., *Samhällsvetenskaplig metod*, 1992 sid. 14.

²¹ Halvorsen, Knut., *Samhällsvetenskaplig metod*, 1992, sid. 13.

²² Andersson, I., *Den uppenbara verkligheten*, 1998, sid. 13.

²³ Halvorsen, Knut., *Samhällsvetenskaplig metod*, 1992, sid. 13.

²⁴ Rienecker, Lotte & Jörgensen, Peter Stray, *Att skriva en bra uppsats*, 2002, sid. 165ff.

om metod.²⁵ En undersökning är en metod att samla in empiri som bör vara både valid och reliabel.²⁶

2.2 Undersökningens metodansats - kvalitativ metod

Det finns två former av metod inom samhällsvetenskapen som särskiljs, kvalitativ och kvantitativ metod²⁷. Den metod som väljs bör ha utgångspunkt i undersökningens syfte, problemställning och objektområde²⁸. Det kan sägas utgångspunkten är pragmatisk vilket innebär att de båda metoderna är likvärdiga men lämpar sig för olika sammanhang.²⁹ Med kvantitativ metod är det primära syftet av förklarande karaktär och man söker orsaksförklara ett fenomen. För att skapa en djupare förståelse över det valda problemet är det mer gynnsamt med en kvalitativ studie, vilken har som primärt syfte att förstå ett fenomen.³⁰

I denna uppsats är det av relevans att skapa en förståelse för ett problem vilket föranleder att det är att föredra en kvalitativ metod där problemet undersöks på djupet. Öppna intervjuer kommer att genomföras för att åstadkomma detta. Denna intervjuteknik syftar till att inhämta beskrivningar av den intervjuade för att sedan tolka detta. Detta ställer höga krav på intervjuaren och kan vara mycket tidskrävande.³¹ De data som erhålls kommer däremot att ha en mycket hög relevans eftersom det inte krävs någon kategorisering innan insamling av informationen.³²

2.3 Undersökningens forskningsansats - induktiv och normativ ansats

Då undersökningen har ett problemlösande och normativt syfte kommer vi att redogöra för förslag till lösningar på det formulerade problemet. Detta kräver ytterligare av en forskare eftersom det innebär att det ska dras slutsatser om det mest gynnsamma lösningsförslaget.³³

För att bedriva en seriös forskning kan man använda en deduktiv eller en induktiv ansats³⁴. Den ansats som väljs kommer att ha betydelse vid problemformuleringen³⁵. Vid en deduktiv ansats undersöks verkligheten med

²⁵ Jacobsen, Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?*, 2002, sid. 19-20.

²⁶ Jacobsen, Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?*, 2002, sid. 19-20.

²⁷ Andersson, I., *Den uppenbara verkligheten*, 1998, sid. 31.

²⁸ Andersson, I., *Den uppenbara verkligheten*, 1998, sid. 34.

²⁹ Jacobsen, Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?*, 2002, sid. 49.

³⁰ Andersson, I., *Den uppenbara verkligheten*, 1998, sid. 31.

³¹ Andersson, I., *Den uppenbara verkligheten*, 1998, sid. 161-162.

³² Jacobsen, Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?*, 2002, sid. 140.

³³ Andersson, I., *Den uppenbara verkligheten*, 1998, sid. 21.

³⁴ Jacobsen, Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?*, 2002, sid. 34-35.

³⁵ Halvorsen, Knut., *Samhällsvetenskaplig metod*, 1992, sid. 25.

utgångspunkt i redan befintliga förväntningar. Med en induktiv ansats söker man att utan förväntningar undersöka verkligheten och sedan formulera en teori. Det innebär att det inte föreligger begränsningar för den information som en forskare insamlar.³⁶ Det kan dock konstateras att det är kritiserat av vissa att det inte är möjligt att undvika en avgränsning av information då detta kan ske omedvetet.³⁷ I denna uppsats kommer det att göras analyser och dras slutsatser dels ifrån analyser som kommer ifrån relevanta källor men även genom våra intervjuer. Det kommer alltså att arbetas utifrån en induktiv och öppen ansats med deduktiva inslag. Denna ansats kan anses vara förmånlig då det på basis av relativt få personer kan erhållas en generell uppfattning av det formulerade problemet för att därefter dels skapa en beskrivning av situationen samt skapa en lösning.³⁸

2.4 Datainsamlingsmetod

De data som ska samlas in beror på uppsatsens frågeställning och för andra ska kunna göra om studien efteråt är det viktigt att vi dokumenterar datainsamlingen³⁹. Det finns två typer av data, primärdata och sekundärdata. De data som insamlas av forskaren omnämns primärdata medan de data som är insamlade av andra personer, forskare eller institutioner är sekundärdata.⁴⁰ Användandet av redan befintlig data kan underlätta arbetet och det är dessutom av betydelse om det går att tillgå befintligt datamaterial för att illustrera projektets problemställning⁴¹.

Det finns tre typer av sekundärdata, processdata, bokföringsdata och forskningsdata. Processdata är de data som uppstår i samband med löpande aktiviteter i samhället och de kan anses ha en särskild stor betydelse för denna uppsats då det är ett mycket aktuellt ämne som är av stort allmänt intresse. Inför denna uppsats har det därför varit till stor hjälp för forskarna att det har varit ett flitigt omdiskuterat ämne som varit mycket omskrivet. Forskningsdata får också anses ha stor betydelse eftersom det är viktigt att kartlägga en grundlig bakgrund samt införskaffa sig tidigare forskares inställning och kunskap. De sekundärkällor som har använts är databaserna Libris, Lovisa, Elin och Affärsdata. Internet har haft stort inflytande över författarna främst då ämnet är aktuellt och kräver ständig uppdatering. Det har inte funnits tryckt litteratur att tillgå på grund av ämnets nyvunna aktualitet.⁴²

³⁶ Jacobsen, Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?*, 2002, sid. 34-35.

³⁷ Jacobsen, Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?*, 2002, sid. 43.

³⁸ Andersson, I., *Den uppenbara verkligheten*, 1998, sid. 29-30.

³⁹ Holme, I. M & Solvang, B. K., *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, 1997, sid. 181.

⁴⁰ Andersson, I., *Den uppenbara verkligheten*, 1998, sid. 150.

⁴¹ Andersson, I., *Den uppenbara verkligheten*, 1998, sid. 158.

⁴² Halvorsen, Knut., *Samhällsvetenskaplig metod*, 1992, sid. 72.

Vid användandet av sekundärdata är det av stor vikt att utröna vad syftet med den insamlade data var.⁴³ Detta eftersom det oftast har varit ett helt annat syfte vid en tidigare insamling, vilket kan medföra att datans relevans kan vara låg.⁴⁴ Detta till trots kan ändå sekundärdatan vara lämpad att belysa uppsatsens problemformulering. I denna uppsats har det varit problematiskt dels att under ett tidigt skede kunna presentera och arbeta utifrån en intressant problemformulering men även att utreda syftet med sekundärkällorna. De flesta sekundärdata har använts i syftet att presentera en översiktlig bakgrund, och det har därför spenderats tid på att sälla bort de data som inte varit objektiva. Detta har lett till att avgörandet huruvida vissa sekundärkällor är intressanta har varit mycket komplicerat. Ett problem vid insamlingen till denna uppsats kan vara att de artiklar som inhämtas måste läsas med försiktighet. Detta eftersom uppsatsen behandlar ett ämne vars artiklar kan mycket olika syften och problem att belysa beroende på var skribenten har sitt ursprung. Att kritiskt granska material till denna uppsats för att belysa alla vinklar som kan vara intressanta för frågeställningen har därför varit av vikt.⁴⁵ Vid insamlandet av sekundärdata är det viktigt att vi förhåller oss kritiska till källan eftersom vi oftast inte vet hur data har insamlats eller vilka metoder som har använts samt vem som har registrerat informationen.⁴⁶

Vid primärdatainsamling har forskaren en större möjlighet att få de svar som är speciellt intressanta för uppsatsens frågeställning eftersom källan söks upp direkt.⁴⁷ Insamling av primärdata kan skapa problem bestående i att det kan vara svårt att få personer i höga ställningar som kan vara de som sitter med intressant information att ställa upp på en intervju. Dessutom kan det även vara ett problem att hitta personer som har intressant information om ämnet inte är aktuellt, men det kommer inte att vara ett problem i vårt fall.⁴⁸ Det är i viss mån även möjligt att genom primärdata redogöra en bakgrund genom ställandet av retroaktiva frågor.⁴⁹

De primärdata som har använts i denna uppsats är främst intervjuer eftersom undersökningen kan generera intressantare svar och det finns möjlighet till följdfrågor. Det är även mindre risk för att det ska uppstå missförstånd beträffande detta komplicerade ämne, vilket kan anses speciellt viktigt när problemställningen inte framgår helt tydligt. De respondenter som har använts är särskilt utvalda på grund av det bidrag de förväntas kunna göra med sin

⁴³ Halvorsen, Knut., *Samhällsvetenskaplig metod*, 1992, sid. 73.

⁴⁴ Halvorsen, Knut., *Samhällsvetenskaplig metod*, 1992 sid. 76.

⁴⁵ Halvorsen, Knut., *Samhällsvetenskaplig metod*, 1992, sid. 73.

⁴⁶ Jacobsen, Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?*, 2002, 188.

⁴⁷ Jacobsen, Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?*, 2002, sid. 152.

⁴⁸ Jacobsen, Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?*, 2002, sid. 185.

⁴⁹ Halvorsen, Knut., *Samhällsvetenskaplig metod*, 1992, sid. 74.

specifika kunskap inom området. Självklart hade det varit önskvärt att även genomföra intervjuer med ytterligare personer som innehar intressant kunskap såsom personer med höga befattningar inom internationella organisationer, men detta har inte gått att genomföra i praktiken. På grund av den tidsbrist som funnits för de utvalda respondenterna denna tid på året har det beslutats att det är mer passande med telefonintervjuer. Effekten som en intervjuare kan bidra med till den intervjuade kallas intervjuareffekt och det innebär att respondenterna svarar på ett visst sätt för att tillfredsställa intervjuaren, kommer att minimeras med en telefonintervju. Intervjuerna har förberetts genom att vi i förväg skickat ut frågorna till respondenterna. Detta kan vara negativt eftersom de då får en chans att förbereda sig och kan ge oss konstlade svar. Tyvärr har vi upptäckt att det är lättare att få intervjuer på detta sätt och det har varit nödvändigt att anpassa sig, men däremot har vi lagt stort fokus på att då komma med bra och genomtänkta följdfrågor under intervjuerna.⁵⁰

2.5 Urval av respondenter

För att kunna bedriva en meningsfull forskning bör man göra ett urval av respondenter att intervjuas. Detta är främst för att göra kostnadsbesparingar och få information snabbare. Risken för de felkällor som kan åstadkommas av att samla in stora mängder av data minimeras dessutom. För att förhindra att urvalet sker omedvetet och styrs av förutfattade meningar är det viktigt att använda sig av på förhand bestämda urvalsprocesser, vilket då kan stärka den externa validiteten. Denna undersökning har ett litet urval som kan förklaras av att den problemformulering som har valts är komplicerat och det är signifikant att respondenterna innehar stor kunskap och kompetens inom området för att intervjuerna ska vara givande. Vi anser att det är att föredra att varje intervju kan genomföras på en djup nivå med en hög förklarande faktor för att ge författarna en stor förståelse för det komplexa ämnet, och därför är tiden med varje respondent mer avgörande än antalet respondenter.⁵¹

Vi har valt att intervjuas de två av de stora revisionsbolagen eftersom det är de som är berörda av denna nya lagstiftning. Sedan är det ju dessutom en självklarhet att de är med i urvalet då de tillsammans bildar den nationella redovisningsprofessionen och innehar mest kunskap och kompetens inom området. Vi har även önskat att genomföra en intervju med Revisorsnämnden eftersom det är den organisation som kommer att kontrollera granskningen i Sverige efter att EU-kommissionens förslag börjat verka. Att få intervjuer till denna uppsats har varit mycket problematiskt eftersom det är ett komplicerat ämne som endast ett fåtal personer är involverade och insatta i. Dessutom har

⁵⁰ Halvorsen, Knut., *Samhällsvetenskaplig metod*, 1992, sid. 89.

⁵¹ Halvorsen, Knut., *Samhällsvetenskaplig metod*, 1992, sid. 96.

revisionsbyråerna mycket begränsad tid under det senare halvåret på året. Trots detta hyser författarna stora förhoppningar om att undersökningen ska kunna generera intressanta slutsatser baserat på urvalets respondenters kunskap inom området.

2.5.1 Revisionsbyråer

*Deloitte*⁵², är en av Sveriges främsta revisionsbyråer, och erbjuder granskning genom revision samt konsultation av revisionsnära frågor. Intervju har genomförts med Jens Wikman och Anders Hult, revisorer på Deloitte.

*Öhrlings PricewaterHouseCoopers*⁵³ är ett av Sveriges ledande företag inom redovisning och revision. Intervju har genomförts på Öhrlings PricewaterHouseCoopers kontor i Stockholm med Gey Widegren, auktoriserad revisor som har arbetat med förberedelserna inför införandet av SOX under de senaste åren. Detta för att kunna nå upp till de högre krav som ställs har de tagit stor hjälp av den verksamhet som bedrivs i USA där regleringen redan är införd.

2.5.2 Revisorsnämnden⁵⁴

Revisorsnämnden (RN) inrättades 1995 och är en tillsynsmyndighet för Sveriges revisorer och registrerade revisionsbolag. Intervju har genomförts på telefon med Adam Diamant på Revisorsnämnden.

2.6 Validitet och reliabilitet

Med validitet menas mätinstrumentets förmåga att mäta det som avses mätas. Validitet har två dimensioner, inre och yttre validitet. Den inre validiteten anger i vilken grad resultatet avspeglar realiteten medan den yttre validiteten anger i fall dessa resultat kan anses vara användbara under andra omständigheter. En undersökning ska ha hög validitet samt reliabilitet för att kunna anses vara seriös forskning. Med detta menas att undersökningens giltighet och tillförlitlighet ska vara hög. Det finns både intern validitet, att man får tag på det man vill, samt extern validitet som innebär att man lyckas att överföra det man fått tag på till sammanhang.⁵⁵ Validiteten stärks genom att genomtänkta frågor riktas till försiktigt utvalda respondenter. Den insamlade informationen måste sedan givetvis tolkas på rätt sätt sedan för att kunna anses vara valid. För att det ska råda minimal risk för validitetsproblem bör de data som insamlas vara i

⁵² http://www.deloitte.com/dtt/section_home/0,1041,sid%253D5724,00.html, 2007-08-19

⁵³ <http://www.pwcglobal.com/se/swe/main/home/index.html>, 2005-11-16.

⁵⁴ <http://www.revisorsnamnden.se/inforam.htm> 2006-09-25.

⁵⁵ Jacobsen, Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?*, 2002, sid. 421ff.

överensstämmelse med nödvändig information för att kunna besvara forskningsfrågan.⁵⁶

Reliabilitet mäter huruvida metoden, under samma förutsättningar, avger samma resultat vid olika situationer. Att en metod skapar likvärdiga resultat i liknande situationer tyder på en kontinuitet samt tillförlitlighet som anger att undersökarna har genomfört en stabil undersökning. Reliabiliteten stärks av att metoden är oberoende av undersökare och undersökta enheter.⁵⁷

2.7 Metod för dataanalys

Analys av data handlar om att kategorisera den empiri som har insamlats för att därefter beskriva de slutsatser som undersökningen har genererat⁵⁸.

Metoden för analys av kvalitativ data utgörs av tre delar. *Beskrivning* innebär att erhålla en så ingående och uttömmande beskrivning som är möjligt av de data som utvunnits. Data ska registreras så precist som det går. Vi har under insamlandet av empiri till denna uppsats fört noggranna anteckningar av intervjuerna för att kunna återge resultatet intervjuerna så exakt som möjligt. *Systematisering och kategorisering* är den andra delen, där det gäller reducera och systematisera den mängd information som man har erhållit för att kunna presentera en slutsats. För att kunna urskilja viktig information som vi har fått från information som är mindre viktig har vi använt oss av en metod där vi hela tiden kortat ner vår text från den sorts information som är överflödiga. *Kombination* är den sista delen som innebär att när informationen är systematiserad och kategoriserad kan tolkningen av den ta fart. Målet är då att försöka generalisera, hitta samband, leta efter meningar och orsaker i de data som har insamlats⁵⁹

⁵⁶ Halvorsen, Knut., *Samhällsvetenskaplig metod*, 1992, sid. 41 ff.

⁵⁷ Eriksson Lars Torsten & Wiedersheim, Paul Finn, *Att utreda och rapportera*, 1997, sid. 29.

⁵⁸ Andersson, I., *Den uppenbara verkligheten*, 1998, sid. 179.

⁵⁹ Andersson, I., *Den uppenbara verkligheten*, 1998, sid. 216.

2.8 Metodkritik

Vid skapandet av en god metod är det av vikt att man förhåller sig till kritisk till de val man har gjort under uppsatsens gång. Det finns flera kritiska aspekter att ta hänsyn till för att kunna göra en bedömning huruvida uppsatsen har genererats genom en rättvis metod. Innan genomförandet bör det begrundas vilka problem som kan uppstå med tanke på de val som har gjorts.

I denna uppsats har vi använt oss av en kvalitativ ansats vilket kan vara ett problem eftersom man då endast tillfrågar en mindre grupp. Tanken är att detta ska kompenseras med att det erhålls mer informativa svar, men det kan dock ofta innebära en form av *generaliseringsproblem*. Antagandet att de intervjuade respondenterna endast representerar en liten del av det totala. Under denna uppsats det har på grund av ämnets komplexitet samt aktualitet varit svårt att erhålla en bred representation. En annan nackdel är att då svaren är mer utförliga kan det ofta vara så att det blir svårt att tolka informationen och fokus på det relevanta kan bli svårt att hitta. Detta har vi sökt att hantera genom att vara väl pålästa på litteraturen, för att senare kunna göra en effektivare tolkning av den information vi fått. Vid kvalitativ metod kan det även anses vara ett problem att man får en viss närhet med respondenten som kan vara skadligt för opartiskheten. För att minimera den risk har vi försökt att vara kritiska i vårt förhållningssätt till den insamlade informationen dessutom har ingen personlig relation haft med någon av respondenterna.⁶⁰

Intervjueffekten är en annan kritisk aspekt att ta hänsyn till vid insamlandet av empirisk data. Denna effekt har minimerats genom att vara representativt klädda och tillmötesgående vid besöksintervjuerna med de två revisionsbyråerna. Vid telefonintervjun med Revisorsnämnden är risken för intervjueffekten mindre. *Kontexteffekten*, som innebär att platsen på vilken en intervju genomförs kan påverka på resultatet har minskats genom att intervjuerna har förlagts på respondenternas arbetsplats. Svaren tenderar generellt att bli mer ärliga och naturliga om respondenterna befinner sig i en naturlig miljö.⁶¹

⁶⁰ Jacobsen, Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?*, 2002, sid. 144-145.

⁶¹ Jacobsen, Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?*, 2002, sid. 162, 164.

3. Framtagandet av SOX

I detta kapitel ämnar vi att redogöra för den utveckling som skett i USA och Europa som en följd av implementeringen av SOX. Vidare beskriver vi hur dessa direktiv och lagar växt fram och därefter presenterar vi de största förändringar som de innebär. Slutligen beskriver vi hur dessa förändringar påverkar svenska revisionsbolag och den svenska lagstiftningen. Inledningsvis kommer vi dock att beskriva hur självregleringen har påverkats.

3.1 Sarbanes Oxley Act

Efter en rad företagsskandaler skapades det i USA ett behov att stärka skyddet för investerare. Detta skedde genom ett införande av lagen Sarbanes Oxley Act 2002⁶², det lagförslag som röstades igenom av den amerikanska kongressen i juli 2002⁶³. Lagen syftar till att säkerställa investerarnas förtroende för aktiemarknaden samt att garantera att innehållet i den finansiella rapporteringen och annan information som företagen avger till aktiemarknaden överensstämmer med verkligheten. För att uppnå detta har man vidtagit fyra huvudsakliga åtgärder: strängare krav på redovisning och information till aktiemarknaden, högre krav på revisorers oberoende och professionalism, krav på interna strukturer för revision och informationslämning till marknaden samt stränga straff för brott mot lagen.⁶⁴

3.2 Lagens tillämpning

Vilka företag som är lyder under Sarbanes Oxley Act styrs av de företag som är att anse som emittenter enligt den amerikanska värdepapperslagstiftningen, Securities Act of 1933 och Securities Exchange Act of 1934. Innebörden av detta är att SOX således är tillämplig på samtliga amerikanska och icke-amerikanska företag ”som har inregistrerat aktier eller ADR (American Depository Receipts) för handel på amerikansk börs eller marknadsplats eller som har initierat ett förfarande för att erbjuda värdepapper för spridning till en bredare krets i USA”. Detta innebär således att merparten av SOX: s regler även omfattar icke-amerikanska bolag, som enligt amerikanska regler *anses* erbjuda värdepapper till allmänheten i USA. De företag som enbart har amerikanska aktieägare men som inte uppfyller de ovanstående kriterierna omfattas däremot

⁶² Svernlöv C., Blomberg E., *Sarbanes-Oxley Act, Usa: s hårda svar på redovisningsskandalerna*, Balans nr 1 2003.

⁶³ www.pcaobus.org, 2005-10-11

⁶⁴ Svernlöv C., Blomberg E., *Sarbanes-Oxley Act, Usa: s hårda svar på redovisningsskandalerna*, Balans nr 1 2003.

inte av SOX.⁶⁵ I Sverige är det femton helsvenska företag som berörs av denna lagstiftning såsom Electrolux, Ericsson, Volvo, Swedish Match, Autoliv, SKF och Stora Enso.⁶⁶

3.3 PCAOB

Anledningen till att Sarbanes Oxley Act kom till var den senaste tidens redovisningsskandaler och det behovet som då skapades av att säkerställa tron på kapitalmarknaden. Denna lag tog sedan initiativet till skapandet av organisationen PCAOB. Detta innebar som största skillnad att en då självreglerad profession skulle omfattas av en rad regler. Denna lagstiftning innebär en tydlig påverkan på Europa och europeiska företag och är därför starkt omdiskuterad i Europa. För att komma till rätta med problemet arbetar man därför med att utveckla egna regler som är kompatibla till de amerikanska reglerna.⁶⁷

Den viktigaste förändringen som införandet av lagen har inneburit är tillsynsnämnden för revisorer som har tillsatts för att övervaka de revisorer som reviderar emittenterna⁶⁸. PCAOB är en privat, icke vinst genererande, organisation med syftet att överse revisorer i börsnoterade företag för att kunna skydda investerarnas intresse och även det samhälleliga intresset i förberedelsen inför att skapa informativa, rättvisande och oberoende revisionsrapporter.⁶⁹ Denna nämnd har både undersökande samt verkställande befogenheter. Nämndens viktigaste uppgifter består i att efter ansökan, registrera de revisionsbyråer som upprättar eller bistår vid upprättandet av revisionsberättelser till emittenter. De ska även upprätta och anta standarder och regler beträffande revision, kvalitetskontroll, etik och oberoende vid upprättande av revisionsberättelser. Vidare ska nämnden utföra inspektioner av registrerade revisionsbyråer samt främja en hög professionell standard rörande revisorer och revisionsrapporter. Slutligen ska de i övrigt upprätthålla efterlevnaden av SOX och de nya regler som utfärdas med stöd av lagstiftningen.⁷⁰

Före införandet av SOX var det organisationen American Institute of Certified Public Accountants (AICPA) som var standardsättare beträffande revision, kvalitetskontroller, oberoende och etik. Organisationen Public Oversight Board

⁶⁵ Svernlöv C., Blomberg E., *Sarbanes-Oxley Act, Usa: s hårda svar på redovisningsskandalerna*, Balans nr 1 2003.

⁶⁶ Precht E., *Ändrade arbetssätt med Sarbanes Oxley Act*, Balans nr 5, 2005.

⁶⁷ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005

⁶⁸ Svernlöv C., Blomberg E., *Sarbanes-Oxley Act, Usa: s hårda svar på redovisningsskandalerna*, Balans nr 1 2003.

⁶⁹ www.pcaobus.org, 2006-12-15

⁷⁰ Svernlöv C., Blomberg E., *Sarbanes-Oxley Act, Usa: s hårda svar på redovisningsskandalerna*, Balans nr 1 2003.

(POB) ansvarade för översynen av kvalitet på revisioner och de byråer som utförde dessa revisioner. Införandet av lagen innebar således ett slut på professionens självreglerande period då det reglerande ansvaret förflyttades från AICPA till PCAOB.⁷¹

Revisionsbolag som är noterade på den amerikanska börsen eller som utför revision åt amerikanska noterade bolag ska registreras hos PCAOB och kan komma att granskas av dem. De börsnoterade revisionsbolagen ska registrera sig hos PCAOB och således betala en avgift till organisationen. PCAOB skapade under 2004 en avdelning med syftet att internt överse effektiviteten samt säkerställa integriteten inom organisationen, "the Office of Internal Oversight and Performance Assurance".⁷² I Sverige är det de fyra stora revisionsbolagen som är registrerade hos PCAOB då de är börsnoterade i USA, det vill säga Öhrlings PriceWaterhouseCoopers, KPMG, Ernst & Young och Deloitte.⁷³

3.4 Sarbanes Oxley Act - påverkan på redovisningsprofessionen

Sarbanes Oxley Act innebär omfattande förändringar för börsnoterade företag på den amerikanska marknaden. En betydelsefull skillnad beskrivs i section 101, skapandet av PCAOB som i sin tur överses av SEC. PCAOB består av fem heltidsmedlemmar som överser och undersöker revisioner och revisorer för noterade företag. De har dessutom rätt att sanktionera företag samt individer som bryter mot dessa regler. Vidare beskriver section 101 att minst två av de fem medlemmarna måste vara eller ha varit CPA, det vill säga "Certified Public Accountant". Det är även ett krav att de resterande medlemmarna inte får vara revisorer eller ha varit revisorer.⁷⁴ Medlemmarna, som utnämns för en mandatperiod om fem år, verkställer sitt uppdrag på heltid och får inte samtidigt vara anställda någon annanstans eller utöva annan yrkesmässig verksamhet.⁷⁵ En annan viktig skillnad är att de företag som är noterade på den amerikanska börsmarknaden måste registrera sig hos PCAOB och avlägga en registreringsavgift och därefter en årlig avgift. Organisationens aktiviteter är alltså bekostade med de medel som tillförs av de noterade företag som är

⁷¹ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005

⁷² www.pcaobus.org

⁷³ www.pcaobus.org

⁷⁴ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005

⁷⁵ Svernlöv C., Blomberg E., *Sarbanes-Oxley Act, Usa: s hårda svar på redovisningsskandalerna*, Balans nr 1 2003.

tvungna att registrera sig.⁷⁶ Amerikanska revisionsbyråer måste vara registrerade hos nämnden senast den 22 oktober 2003 medan utländska revisionsbyråer kan vänta till den 19 april 2004⁷⁷.

I section 108 beskrivs att PCAOB ska ta initiativ till standards eller adoptera standards från andra organisationer, som berör revision och liknande för noterade företag med syftet att skydda det allmänna intresset.⁷⁸ I section 105 anges att PCAOB har rätt att regelbundet inspektera registrerade revisionsbolag och undersöka eventuella överträdelse av regler.⁷⁹ Det anges i section 3 att en överträdelse av PCAOB:s regler är att betrakta som en överträdelse av SEC:s regler och därmed är det samma straff som utmäts vid en sådan situation.⁸⁰

Section 103 behandlar kvaliteten på den dokumentation som görs av registrerade noterade revisionsbolag. Det material som används vid revisionen måste behållas i rimlig grad i minst sju år för att kunna säkerställa de slutsatser som har tagits vid revisionen.⁸¹

Förhållandet mellan revisionsbolag och deras noterade revisionsklienter är även klarlagt på ett tydligt sätt. Det anges att ett företag ska upprätta en oberoende ”revisionskomiteé” som revisorn ska rapportera till och bli granskad av, istället för att dess ledning ska göra detta. Den information som ska ges av revisorn är mycket uttömmande. Det anges vidare ett tydligt förbud för en revisor att utföra tjänster som inte är revisionsrelaterade till sina klienter.⁸² Lagen anger åtta situationer då det är olagligt för en revisor att utföra tjänster till ett noterat företag som är en klient såsom till exempel bokföring och experttjänster relaterade till revisionstjänster. Vad som menas med ”experttjänster” är inte definierat i lagen.⁸³ Den huvudansvarige revisorn måste dessutom rotera vart femte år⁸⁴ och de registrerade revisionsbyråerna förbjuds att tillhandahålla revisionstjänster till ett företag i de fall då den huvudansvarige revisorn har utfört revisionen de senaste fem räkenskapsåren. Det föreligger dock inget krav på att revisionsbolaget ska rotera, utan det gäller endast den huvudansvarige

⁷⁶ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005

⁷⁷ Wennberg, I., *Revisorstillsyn i några andra länder*, Balans nr 10, 2003.

⁷⁸ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005

⁷⁹ <http://www.aicpa.org/info/Sarbanes-Oxley2002.asp>

⁸⁰ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005

⁸¹ Ibid.

⁸² Ibid.

⁸³ <http://www.aicpa.org/info/Sarbanes-Oxley2002.asp>

⁸⁴ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005

revisorerna.⁸⁵ Det föreligger även hårda krav beträffande förhållandet mellan revisionsbyrån och företagets anställda.⁸⁶ Det förbud som föreligger för en revisor att utföra vissa tjänster till sina klienter kan vara ett problem för små företag och revisionsbyråer. Risken är stor att den nya lagstiftningen kan bli en schablon för parallella federala och statliga lagstiftningar eller regeländringar som direkt påverkar både icke-noterade företag som är föremål för annan reglering och revisorer som utför tjänster åt dem. AICPA och andra organisationer bevakar detta.⁸⁷

Utländska företag som utfärdar revision åt företag som är registrerade i USA svarar inför nämnden.⁸⁸

Lagen har omfattande straff för de överträdelser som kan ske såsom att förstöra dokument, begå aktiebedrägerier och underlåtenhet att rapportera bedrägeri. Straffen måste anses vara mycket hårda.⁸⁹

En annan viktig skillnad som införandet av lagen medfört är att revisorer för noterade företag är direkt påverkade av lagen eftersom de måste vara medvetna om det nya ansvaret som VD:n och ekonomichefen har. Det krävs nu att VD:n och ekonomichefen intygar redovisningens riktighet.⁹⁰

Publika företag och deras revisorer måste följa de nya reglerna och förfaranden som ställts upp beträffande deras finansiella rapportering och revisionsprocess. Reglerna kräver att en revisor ska ha en noggrann andra partner översikt (second partner review) och godkännande beträffande varje noterat företags revision. Ledningen har även skyldighet att utvärdera och ”make representations” av effektiviteten på den interna kontrollens struktur och förfaranden.⁹¹ Revisorernas intygsrapporter måste nu göras i överensstämmelse med standards för intygsförpliktelser utfärdade eller antagna av PCAOB.⁹²

Det har även införts ett låneförbud som innebär att emittenter förbjuds att lämna lån till styrelseledamöter eller liknande i bolaget. Dessa regler gäller formellt även svenska och andra utländska emittenter. Hur dessa regler kommer att tillämpas i förhållande till utländska emittenter avgörs av SEC. De ska enligt SOX utfärda tillämpningsföreskrifter för ett antal av bestämmelserna.⁹³

⁸⁵ Svernlöv C., Blomberg E., *Sarbanes-Oxley Act, Usa: s hårda svar på redovisningsskandalerna*, Balans nr 1 2003.

⁸⁶ <http://www.aicpa.org/info/Sarbanes-Oxley2002.asp>

⁸⁷ <http://www.aicpa.org/info/Sarbanes-Oxley2002.asp>

⁸⁸ <http://www.aicpa.org/info/Sarbanes-oxley2002.asp>

⁸⁹ <http://www.aicpa.org/info/Sarbanes-oxley2002.asp>

⁹⁰ <http://www.aicpa.org/info/Sarbanes-Oxley2002.asp>

⁹¹ <http://www.aicpa.org/info/Sarbanes-oxley2002.asp>

⁹² Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005.

⁹³ Svernlöv C., Blomberg E., *Sarbanes-Oxley Act, Usa: s hårda svar på redovisningsskandalerna*, Balans nr 1 2003.

Om ett företags verkställande direktör eller person i liknande ställning har varit anställd av en revisionsbyrå och inom det senaste året i något avseende deltagit i bolagets revision får den revisionsbyrån inte utföra revisionstjänster för detta företag. I svensk lagstiftning har detta som närmaste motsvarighet att revisorn i samband med ett revisionsuppdrag ska granska om det föreligger någon risk att förtroendet för revisorns opartiskhet och självständighet kan rubbas. Om det uppskattas att det finns en risk ska revisorn avböja eller avsäga sig uppdraget.⁹⁴

Det har som tidigare nämnts framförts kritik från EU att SOX påverkar europeiska företag och dess revisionsbolag. Dessutom menar de att den amerikanska lagstiftningen är alltför hastigt utfärdad, vilket är tydligt. Denna kritik har dock svarats med att EU har reagerat alldeles för långsamt för att arbeta tillbaka ett förtroende för marknaden och revisorerna till följd av de redovisningsskandaler som har inträffat. Det kan därför ifrågasättas om de amerikanska lagstiftarna hade väntat sig denna kraftiga påverkan på europeiska företag.⁹⁵

3.5 Följder av SOX

SOX och organisationen PCAOB har en stor påverkan på både amerikanska och utländska företag, inte minst i Sverige. Enligt en medarbetare, Rick Telberg, av den amerikanska revisorsorganisationen AICPA finns det ett antal oförutsedda eller starkt underskattade faktorer som kommer att bli en följd av den nya lagen. Telberg menar att det kommer att bli färre sammanslagningar och förvärv eftersom det finns en oro över att det förkommer oegentligheter i de företag man vill komma över. Dessutom menar han att de årsredovisningar och delårsrapporter som presenteras kommer att bli längre och tjockare trots att det är oklart om det är i investerarnas intresse med den ökade detaljrikedomen. Revisorerna, även de mindre byråerna, kommer att ha mer arbete genom att hjälpa företag att anpassa sig, men även tillverkare av affärssystem berörs positivt av förändringen. En oro som funnits var att statliga regler och tillsyn skulle ta över professions engagemang, men detta tycks vara obefogat. De företag som är onoterade kan komma att påverkas trots att de inte berörs direkt av lagstiftningen genom att intressenter på marknaden inte vill ha två standarder på marknaden. Detta kan innebära att de måste anpassa sig till de nya reglerna.⁹⁶

⁹⁴Svernlöv C., Blomberg E., *Sarbanes-Oxley Act, Usa: s hårda svar på redovisningsskandalerna*, Balans nr 1 2003.

⁹⁵Svernlöv C., Blomberg E., *Sarbanes-Oxley Act, Usa: s hårda svar på redovisningsskandalerna*, Balans nr 1 2003

⁹⁶Tio oväntade följder av de nya USA-lagarna, Balans nr 10, 2003.

SOX och PCAOB innebär som nämnts stor inverkan på det tidigare system där professionen har varit självreglerande. Det är en mycket kostsam process för företag att anpassa sig till den mycket detaljerade regleringen. De största problemen för svenska företag är den utökade internkontrollen samt det utökade ansvaret att beskriva allt på detaljnivå.⁹⁷

3.6 PCAOB som standardsättare

Vid införandet av SOX förklarades att organisationen PCAOB har frihet att utarbeta egna regler för att organisationen ska nå sitt syfte. Dock är det så att de regler som föreslås måste godkännas av SEC⁹⁸, som dessutom utser hela styrelsen⁹⁹ PCAOB har arbetat fram tre egna standarder som samtliga blivit godkända av SEC. Den första standarden som säger att revisorer till noterade företag ska upprättas i överensstämmelse med PCAOB:s standarder. Den andra standarden berör hur man ska revidera ledningens utvärdering av den interna kontrollens effektivitet. Den kräver att den interna kontrollen ska integreras med revisionen av de finansiella uttalandena. Den dokumentation revisorer behöver generera samt behålla i en revisions- och granskningsförpliktelse behandlas i den sista standarden uppsatt av PCAOB.¹⁰⁰

3.7 Auditor Oversight and its implications on the resilience of our Capital Markets¹⁰¹

Reglerare på den finansiella marknaden spelar en viktig roll beträffande stärkandet av investerarnas förtroende för marknaden. Att öka förtroendet för finansiell information är jämställt med att öka förtroendet för marknaden vilket även är det främsta syftet med PCAOB framgick av ett tal som hölls av Mark W Olson, ordförande för PCAOB. Även fast amerikanska företag tidigare har haft interna kontroller och liknande blev det med införandet av SOX en högre nivå på dessa kontroller. En skillnad mot tidigare är dock att istället för att koncentrera sig på överensstämmelse med regler, utövas riskbaserade inspektioner för att kunna upptäcka fel tidigt och då ha möjlighet att korrigera dem.

Vidare menar Mark W Olson att eftersom PCAOB har möjlighet att påverka även företag som inte är amerikanska är det viktigt att man har ett nära samarbete med utländska motsvarigheter för att effektivisera översikten av dessa. I vissa fall kan PCAOB förlita sig på inspektioner och annat arbete utfört

⁹⁷ Precht E., *Ändrade arbetsätt med Sarbanes Oxley Act*, Balans nr 5, 2005

⁹⁸ Danielsson, Å., *RS utmanar revisorns beteende*, Balans nr 11, 2004.

⁹⁹ Wennberg, I., *Revisorstillsyn i några andra länder*, Balans nr 10, 2003.

¹⁰⁰ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005.

¹⁰¹ http://www.pcaobus.org/News_and_Events/Events/2006/speech/10-12_Olson.aspx 2007-01-10

av andra granskande organ för att uppfylla sitt granskande uppdrag. Det finns därmed vissa likheter mellan PCAOB och åttonde Eu-direktivet. Särskilt gör PCAOB:s regler det möjligt att förlita sig på hemlands-reglerarens arbete samt att assistera icke-amerikanska myndigheter i deras granskning av amerikanska revisionsbyråer som är inom det reglerande rättskipningsområde för de icke-amerikanska myndigheterna. För PCAOB är det därför av största vikt att det finns ett fungerande samarbete med motsvarigheter i andra länder. Graden av tillförlit på hemlandskontroller är baserad på oberoendet i hemlandets granskningssystem samt överenskommelsen mellan PCAOB och hemlandets reglerare beträffande programmet för inspektion.

En mycket avgörande förändring som åttonde direktivet innebär är att icke-europeiska revisionsbyråer till europeiska företag kommer att bli tvungna att registrera sig hos medlemsstaten såsom sker beträffande PCAOB. Detta ökar behovet av ett fungerande samarbete för att minska bördan av upprepade och motsägelsefulla regleringar. Ett globalt samarbete reglerare emellan är dessutom nödvändigt då även investerare är globala. Detta kommer med den rätta balansen av reglering att attrahera kapital och bygga upp ett förtroende för markanden. Föreningen IFIAR, International Forum of Independent Audit Regulators, spelar därför en avgörande roll i arbetet med en globalisering av dessa regelringar.

4. Framtagandet av 8:e bolagsdirektivet

I detta kapitel ämnar vi att redogöra för den utveckling som skett i USA som en följd av implementeringen av SOX. Vidare beskriver vi hur dessa direktiv och lagar växt fram och därefter presenterar vi de största förändringar som de innebär. Slutligen beskriver vi hur dessa förändringar påverkar svenska revisionsbolag och den svenska lagstiftningen.

4.1 Åttonde direktivet 1984

Redan 1984 antog dåvarande EG-parlamentet och ministerrådet ett bolagsdirektiv för reglering av revision inom EU: s medlemsstater, kallat det åttonde bolagsdirektivet (84/253/EEG). Direktivet hade utvecklats för att standardisera och harmonisera revisionen inom unionen och att reglera ”om godkännande av personer som har ansvar för lagstadgad revision av räkenskaper”.¹⁰² Direktivet innehöll 31 artiklar som delades in i 5 avsnitt enligt följande; Tillämpningsområde, Regler om godkännande, Yrkesmässig omsorg och oberoende, Offentliggörande och Avslutande bestämmelser. Tillämpningen av direktivet i sig skulle ske i samband med de nationella lagar och bestämmelser om revision som är gällande och vad gäller tillämpningen av de åtgärder som direktivet presenterade skulle de gälla de personer som skall:

- 1) ”utföra lagstadgad granskning av bolags och andra företags årsbokslut samt verifiera att innehållet i förvaltningsberättelserna är förenligt med årsboksluten, förutsatt att sådan granskning och verifiering föreskrivs i gemenskapsrätten.
- 2) ”utföra lagstadgad granskning av sammanställda bokslut och verifiera att innehållet i de sammanställda förvaltningsberättelserna är förenligt med de sammanställda boksluten, förutsatt att sådan granskning och verifiering föreskrivs i gemenskapsrätten”.¹⁰³

4.1.1 The Green paper 1996

Direktivet visade sig dock ha en del brister och otillräckligheter och ansågs för generell och öppen. Det behandlade inte oberoendet i tillräcklig utsträckning, det specificerade inte hur revisionen skulle övervakas och inte heller hur själva

¹⁰² <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31984L0253:SV:HTML> 2005-11-19

¹⁰³ <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31984L0253:SV:HTML> 2005-11-19

revisionen skulle genomföras.¹⁰⁴ Därför gav EU-kommissionen 1996, efter Europeiska rådets möte i Birmingham samma år, ut ett "Commission Paper" kallat "the Green Paper" eller officiellt "the Role, Position Liability of the Statutory Audit in the EU", där de fastslog att det nuvarande åttonde direktivet inte hjälpte harmoniseringen av revision som det strävades efter inom unionen. "The Green paper" efterfrågade även en bred debatt med syftet att öka de berörda medlemsstaterna och dess revisionsorganisationers medvetenhet om de aktuella frågorna och framkalla kommentarer från dem.¹⁰⁵

4.1.2 Statutory Audit in the European Union, the way forward 1998

Följden av "the Green paper" blev att EU-kommissionen 1998 utgav ett "Commission Communication" kallat "Statutory audit in the EU, the way forward", där de föreslog att det fortsatta arbetet med utvecklingen av revisionen skulle inriktas på att institutionalisera diskussionen kring revisionsfrågor på EU-nivå. I rapporten förespråkas förändringar utan lagstiftning men möjligheten diskuteras ändå att reglera med s.k. sektorsdirektiv. Vidare diskuteras hur kommissionen ska ta ställning till IFAC: s rekommendationer rörande revision, ISA (International Standards on Auditing). Det diskuteras huruvida de ska stödja dessa standards och vilken effekt det i så fall får på EU: s inflytande på revisionen inom EU.¹⁰⁶ Den viktigaste förändringen efter rapporten blev dock bildandet av en revisors kommitté på EU-nivå. Kommissionen fick namnet "Commission on Auditing" och är en arbetsgrupp som träffas tre till fem gånger per år i olika länder inom EU. Gruppen som består av lagstiftare från medlemsländerna, representanter från professionen, interna revisorer och representanter från de stora revisionsbyråerna, är en plattform för diskussionen om utvecklingen av den lagstiftade revisionen. Gruppens övervägande syfte är dock att ge en generell referensram gällande revision och framförallt rörande de områden som inte innefattas av 8: e bolagsdirektivet.¹⁰⁷

4.1.3 Quality Assurance for the Statutory Audit in the EU 2000

Två år efter bildandet gav "the Committé on Auditing" i november 2000 ut sina första rekommendationer i en rapport kallad "Quality Assurance for the Statutory Audit in the EU". Rekommendationerna är i sig inte lagstiftade men rapporten säger att medlemsstaterna bör vidta åtgärder för att säkerställa

¹⁰⁴ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005

¹⁰⁵ http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/other/700996sv.pdf 2005-11-19

¹⁰⁶ [http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998Y0508\(01\):SV:HTML](http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998Y0508(01):SV:HTML) 2005-11-19

¹⁰⁷ http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/committee_en.htm#group 2005-11-19

kvalitén i revisionen. Metoden för detta är att alla personer, privata och juridiska, som utför lagstadgad revision ska omfattas av ett kvalitetssäkringssystem såsom övervakning eller kollegial kontroll. Med övervakning menas att en anställd från ett branschorgan eller en kontrollmyndighet kontrollerar revisionen och vid kollegial kontroll är det en aktiv revisorskollega som utför kontroll.¹⁰⁸ Här tas således de första stegen mot en aktiv statlig övervakning av revisionen, på EU:s initiativ.

4.1.4 Statutory Auditors' Independence in the EU: A Set of Fundamental Principles 2002

Efter två år kom ytterligare rekommendationer från ”the Committee on Auditing” i en ny rapport kallad ”Statutory Auditors' Independence in the EU: A Set of Fundamental Principles”. Då de tidigare rapporterna framförallt hade behandlat upprättandet av revisionen och de tidigare rekommendationerna framförallt kvalitetssäkrandet och övervakningen, så handlar 2002 års rekommendationer övervägande om revisorns oberoende. Ämnet var vid tidpunkten väldigt aktuellt då ett antal redovisningsskandaler skett och relationerna mellan företag och revisorer blivit alltför nära.¹⁰⁹ Rekommendationen säger att en revisor måste vara oberoende till sin klient både till tanke och till det yttre. Det är inte tillåtet för de två att ha finansiella förbindelser, affärsförbindelser, anställningsförhållanden eller andra förbindelser som kan påverka revisorns oberoende.¹¹⁰ Rekommendationens syfte är således att skapa en objektiv revision med rättvisande information där resultatet inte påverkas av privata intressen.

4.1.5 Reinforcing the Statutory audit in the EU 2003

Trots dessa utvecklade rekommendationer och ökad fokus på oberoende och rättvisande information drabbades bland annat Enron och Parmalat av stora redovisningsskandaler och arbetet för en tillförlitlig revision fortsatte. Dessutom ökade behovet av ett motsvar på den effekt som SOX instiftande fick på de europeiska revisorerna och revisionsbolagen. I maj 2003 kom så ett nytt ”Commission Communication”, utgivet av EU-kommissionen, kallad ”Reinforcing the Statutory audit in the EU” vilket innehöll *tio prioriterade åtgärder för att förbättra räkenskapernas kvalitet och skydda investerare*.¹¹¹ Målet med åtgärderna var dels att ge tillförlitlig information till investerare och

¹⁰⁸ <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001H0256:SV:HTML> 2005-11-19

¹⁰⁹ Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005

¹¹⁰ <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002H0590:SV:HTML> 2005-11-19

¹¹¹ <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/715&format=HTML&age=d=1&language=S W&guiLanguage=en> 2005-11-20

intressenter så att de fullständigt kan lita på de reviderade räkenskaperna, men också att undvika att europeiska revisionsbolag ska behöva registrera sig hos den amerikanska tillsynsmyndigheten PCAOB. De viktigaste åtgärderna är de fyra som ska genomföras på kort sikt:

- Modernisering av 8: e bolagsrättsdirektivet
- Förstärkning av lagstiftningsinfrastrukturen i EU
- Förstärkning av den offentliga tillsynen över revisionskåren
- Krav på tillämpning av internationella revisionsstandarder (ISA) för all lagstadgad revision i EU.

Ur EU:s struktursynpunkt är den viktigaste av åtgärderna nummer två vilken innebär förslaget att en övervakande kommitté för revision inrättas, Audit Regulatory Committee”, och att den nuvarande ”Committee on Auditing” kommer att byta namn till ”Audit Advisory Board” och enbart fungera som rådgivande kommitté. De långsiktiga åtgärderna berörde främst utvecklandet av ökat oberoende och ökad etik för revisorerna inom professionen.¹¹²

4.1.6 Exposure Draft 2004

Arbetet inleddes med att modernisera det åttonde bolagsdirektivet och i mars 2004 presenterade EU-kommissionen ett förslag, s.k. ”exposure draft”, till ett nytt direktiv. I förslaget klargörs dels de uppgifter och etiska principer lagstadgade revisorer måste beakta för att säkra deras objektivitet och oberoende, men det ställs också krav på extern kvalitetssäkring, ökad offentlig tillsyn och ökat samarbete mellan tillsynsorganisationerna. Förslaget framläggs för Europaparlamentet och EU: s ministerråd, i det så kallade, medbeslutandeförfarandet och antas om dessa två instanser röstar för det.¹¹³ Förslaget är det största hittills och berör väldigt många områden men det viktigaste kan man sammanfatta i fem punkter:

- 1) Revisionskommitté. Alla reviderade företag ska utse en revisionskommitté med oberoende ledamöter från företaget som ska kommunicera direkt med revisorn utan att behöva gå via ledningen. Denna kommitté ska välja revisor och föreslå aktieägarna att utse denne. Vidare ska den utöva tillsyn över revisionsarbetet.
- 2) Ansvarskedja. Det ska finnas en klar ansvarskedja för de koncerner som revideras på olika platser i världen där den ansvariga revisorn för koncernen också är ansvarig för samtliga dotterbolags revisioner.
- 3) Internationella standards. En samling internationell revisionsstandarder, ISA, gjorda av IAASB ska utvecklas och godkännas av EU-kommissionen i samråd med medlemsstaterna.

¹¹²<http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/715&format=HTML&aged=1&language=SW&guiLanguage=en> 2005-11-20

¹¹³<http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/04/340&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> 2005-11-20

- 4) Kvalitetssäkringskontroller. Samtliga revisionsbolag som utför revision åt börsnoterade företag, försäkringsbolag och banker ska offentliggöra en årlig rapport om insyn och tydlig öppenhet i revisionsbolaget.
- 5) Ökad övervakning. Övervakningen av revisorerna ska stärkas via fastställning av gemensamma kriterier av den offentliga tillsynen. Denna ska ske via s.k. hemlandskontroll, där varje lands tillsynsmyndighet har ansvaret för tillsynen. De personer som arbetar med detta ska inte själva vara revisorer men ha goda fackkunskaper på området och ha erfarenhet av revision. Tillsynsorganen ska vidare ha rapporteringsplikt till en övervakningskommitté, ”the Audit Regulatory Committee”, på EU-nivå.¹¹⁴

Dessutom skrivs det i direktivet in ett ömsesidigt samarbete med tredje land ska ske. Främst med syfte att öka harmoniseringen med USA och undvika att deras tillsynsorgan PCAOB ska utöva tillsyn av revisionsbolagen inom EU.¹¹⁵ Kommissionen ordförande Fritz Bolkestein uttrycker det i sitt memorandum som att: *”förslaget ger en bas för en balanserad och effektiv internationell regleringsansats och samarbete med övervakningsorgan i tredje länder såsom PCAOB i USA. Detta är nödvändigt på grund av att världens kapitalmarknader idag är mer eller mindre förenade.”*¹¹⁶

4.2 Det nya 8: e bolagsdirektivet/Accepterande av direktivet

I september 2005 röstar Europaparlamentet för en implementering av det ny reviderade, åttonde bolagsrättsdirektivet utan förbehåll om en andra överläggning¹¹⁷ och i oktober godkänner Ministerrådet förslaget under samma premisser.¹¹⁸ Det slutgiltiga steget för antagande av direktivet togs i samband med ECOFIN-Rådets möte i april 2006¹¹⁹ och förhoppningen är nu att det ska träda i kraft i de enskilda länderna senast från och med 2007.¹²⁰

¹¹⁴ http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&umdoc=52004PC0177&model=guichett 2005-11-20

¹¹⁵ <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/04/340&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> 2005-11-20

¹¹⁶ http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/com-2004-177/com2004-177-memo_en.pdf 2005-11-20

¹¹⁷ http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/statutory_audit_info_note_en.pdf 2005-11-20

¹¹⁸ <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/1249&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> 2005-11-20

¹¹⁹ http://ec.europa.eu/internal_market/auditing/docs/89293_en.pdf

¹²⁰ http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/statutory_audit_info_note_en.pdf 2005-11-20

4.2.1 Behovet av en harmoniserad implementering

Implementeringen av det nya reviderade åttonde bolagsrättsdirektivet är Europas svar på amerikanska SOX och är den största och viktigaste förändringen inom revisionen på 20 år. Direktivet kan trots detta utformas lite annorlunda än det ursprungliga förslaget då både rådet och parlamentet hade åsikter som måste justeras. Dessutom har EU-gruppen "the Expert Group on Statutory Audit" (expertgruppen), bildats, vilket är ett organ som arbetar med att revidera förslaget för att få fram det slutgiltiga direktivet. Dock har en stor del av EU:s medlemsstater redan fattat beslut om de förändringar som direktivet påvisar, i hopp om att förebygga skandaler likt Parmalat och Ahold. Ofta används SOX som måttstock och de nationella lagstiftarna stiftar lagar som till och med är hårdare än SOX.¹²¹ Men långt ifrån alla medlemsstater har kommit så långt. I ett möte med expertgruppen diskuterar representanterna från de olika medlemsländerna hur långt deras respektive land kommit angående lagstiftad revision. Det visar sig att det skiljer sig i en skala från lagar tuffare än SOX till länder där det mer eller mindre är självreglering.¹²² Detta kan leda till en övergångsperiod då systemet inte fungerar ultimatum men FEE:s ordförande David Devlin menar att "*samarbete mellan gränserna är A och O för att få ett konsekvent och fungerande regelverk på revisionens område*". Harmoniseringen är således extremt viktig för att implementeringen av åttonde direktivet ska få de konsekvenser som lagstiftarna, EU, eftersträvar. Vidare hävdar han att direktivet även leder till en global etisk kod som revisorer måste följa vilket kommer att öka harmoniseringen och förtroendet för yrket.¹²³

4.3 Viktigaste punkterna i nya 8: e

Nedan beskrivs de viktigaste punkterna i det nya direktivet.

4.3.1 ISA ska gälla

I direktivet fastslås det att internationellt accepterade standarder ska vara grunden för den goda redovisningsseden. Som en följd av detta fastslår direktivet att de standards som ska användas är IAASB:s (International Auditing and Assurance Standards Board) standards, ISA. Kommissionen måste dock fastställa att dessa standarders är internationellt accepterade och att de arbetats fram i laga ordning med offentlig tillsyn och öppenhet. Det måste också påvisas att de håller hög kvalitet och att de bidrar till att ge rättvisande information i

¹²¹ Ehlin, Å., Halling, P., Precht, E., *FAR-dagen 2004* Balans nr 12, 2004

¹²² http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/committees/expert_group/2005-04-29-summary-record_en.pdf 2005-11-20

¹²³ Ehlin, Å., Halling, P., Precht, E., *FAR-dagen 2004* Balans nr 12, 2004

årsboksluten och i den sammanställda redovisningen.¹²⁴ IAASB arbetar för tillfället med sitt ”Clarity Project”, ett vidskaligt projekt med syftet att förbättra kvaliteten på ISA-standarderna. Vidare förs det även diskussion om dessa standarders ska vara principiella eller detaljerade. Vid expertgruppens första och andra möte påpekas behovet av dessa standards och hur viktigt det är att projektet faller väl ut. På andra mötet fastställde gruppen också att IAASB:s organisatoriska modell inte är acceptabel. För tillfället är IAASB IFAC:s normbildande organ, det vill säga en privat organisation, och således ger professionen fortfarande ut egna standards. Tillämpningen av dessa standards kontrolleras sedan av ”the Public Interest Oversight Board” (PIOB) vilket är IFAC övervakningsorgan. Expertgruppen föreslår således vid sitt andra möte att de olika medlemsstaternas delegationer nominerar lämpliga kandidater att arbeta med övervakningen inom PIOB som statliga representanter. Detta löser konflikten att professionen både ska sätta standards och övervaka tillämpningen av dessa.¹²⁵ Trots problemen med organisationsstrukturen och arbetet med ”the Clarity Project” kommer ISA vara de standards som fastslås av det nya åttonde direktivet.¹²⁶

4.3.2 Registrering och Extern Kvalitetssäkring

Godkända revisorer och revisionsbolag ska registreras i ett elektroniskt register i respektive medlemsstat. De uppgifter som registreras är huruvida revisorn eller bolaget är godkänd, var det har sin hemvist och i fallet med bolag, hur det ser ut organisatoriskt. Det vill säga hur många aktiva revisorer det finns i företaget, beskrivning av företagsledningen och uppgifter om ägandeförhållandet. Uppgifterna ska vara begränsade till vad som är strikt väsentligt och tillgången till dessa uppgifter ska var allmänt och lättillgängligt via det elektroniska registret. Vidare ska det i registret även finnas uppgifter om de myndigheter som utövar tillsyn, kvalitetssäkring och utredningar. Detta för att berörda parter lätt ska kunna komma i kontakt med dessa myndigheter.¹²⁷

Direktivet fastslår att de regler för extern kvalitetssäkring som rekommenderades i rekommendationen ”Quality Assurance for the Statutory Audit in the EU” från

2000 nu ska lagstiftas. En undersökning gjord av EU-kommissionen från 2003 visar att de flesta medlemsstater redan har infört detta system och att

¹²⁴ http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&nundoc=52004PC0177&model=guichett 2005-11-20

¹²⁵ http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/committees/expert_group/2005-07-13-summary-record_en.pdf 2005-11-20

¹²⁶ <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52004PC0177:SV:HTML> 2005-11-21

¹²⁷ http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&nundoc=52004PC0177&model=guichett 2005-11-20

övergången inte blir särskilt omfattande.¹²⁸ Rekommendationen säger att alla fysiska och juridiska personer som utför lagstadgad revision ska omfattas av ett kvalitetssäkringssystem. Antingen övervakning i form av en anställd från en branschmyndighet eller en kontrollmyndighet som kontrollerar revisionen, eller kollegial kontroll då en aktiv revisorskollega utför kontrollen.¹²⁹

4.3.3 Oberoende och rotation

I direktivet fastslås det att en revisor måste ha en oberoende ställning i förhållande till den enhet denne reviderar. Revisorn får inte på något sätt ha inflytande över den reviderade enhetens ledningsbeslut eller åta sig några ytterligare tjänster som kan påverka dennes oberoende. Om något hot mot dennes oberoende uppkommer måste dessa dokumenteras och vidtas skyddsåtgärder av revisorn. Visar det sig att dessa hot leder till beroende måste revisorn avsäga sina uppdrag.¹³⁰ I en rapport från EU-kommissionen från 2003 diskuteras oberoendet med slutsatsen att *arvodet för en lagstadgad revision bör vara tillräckligt för att möjliggöra en korrekt revisionskvalitet, att det inte kan grundas på någon form av koppling till resultat och att det inte kan påverkas av tillhandahållandet av andra tjänster än revisionstjänster till den reviderade verksamheten.*¹³¹ Direktivet hänvisar tillbaka till denna definition och fastslår också att denna relation mellan revisorn och den reviderade enheten kommer att vara föremål för extern kvalitetssäkring. Som ett sätt att säkra oberoendet hos revisorn fastslår direktivet ett system med rotation av huvudansvarig revisor eller rotation av revisionsbolaget. Medlemsländerna får själva välja att införa lagstiftning om antingen byte av revisor vart 5:e år eller byte av revisionsbolag vart 7:e år.¹³²

4.3.4 Intern kvalitetssäkring och Revisionskommitté

Vad gäller den interna kvalitetssäkringen är det ett föremål för diskussion. USA motsvarighet, *Section 404* i SOX, vilken behandlar intern rapportering och kontroller inom företaget, har fått mycket kritik bland annat för att den är för

¹²⁸ http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&nundoc=52004PC0177&model=guichett 2005-11-21

¹²⁹ <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001H0256:SV:HTML> 2005-11-22

¹³⁰ http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&nundoc=52004PC0177&model=guichett 2005-11-22

¹³¹ <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52003DC0286:SV:HTML> 2005-11-22

¹³² http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&nundoc=52004PC0177&model=guichett 2005-11-22

kostsam.¹³³ I förslaget till det nya direktivet fastslås behovet av ökad användning av interna kvalitetssäkringsrapporter och den före detta FAR-ordföranden Anders Malmeby nämner i en artikel i Balans 2004 detta som en av hjärtefrågorna med nya 8:e direktivet.¹³⁴ Vägen till att säkra den interna rapporteringen är i det nya förslaget en revisionskommitté i det enskilda reviderade företaget. Kapitel elva i det föreslagna direktivet fastslår här att alla företag av allmänt intresse måste ha en revisionskommitté bestående av anställda och ledningspersonal från företaget, varav minst en oberoende ledamot med kompetens om redovisning/revision. Revisionskommitténs uppgift ska vara att övervaka att kontrollaktiviteter med jämna mellanrum utförs och att rapporteringsprocesserna inrättats i enlighet med det föreslagna direktivet. Vidare ska revisionskommittén välja revisor (som bolagsstämman måste godkänna), biträda revisorn i deras jobb och förse denne med de dokument och handlingar denne kräver. Upprättandet av årsredovisning ska således göras tillsammans mellan revisorn och kommittén, vilket ska säkerställa att den interna rapporteringen har fungerat och att den information som presenteras är rättvisande.¹³⁵

Kravet på en revisionskommitté har dock stött på mycket motstånd. Bland annat krävs det i direktivet att revisorn ska bistå kommittén med att övervaka revisionen. I vissa länders lagstiftning, t.ex. Sveriges, leder ett sådant krav till att revisorns opartiskhet och självständighet försvinner och revisorn måste då avgå eller överväga att avgå. Vidare klargörs inte vilket ansvarsområde respektive part har och direktivets utformning kan leda till att revisionskommittén och vidare styrelsen får dela skadeståndsansvar med revisorn vid händelse av brott.¹³⁶ Vid expertgruppens andra möte diskuteras också frågan om en revisionskommitté som en av de punkter som måste diskuteras vidare innan direktivet implementeras. Förslaget från dem är att varje stat själva får välja att tillåta, förbjuda eller kräva revisionskommitté i sin lagstiftning.¹³⁷ Även EU-parlamentet är inne på samma linje och godkänner inte kravet på revisionskommitté i alla företag av allmänt intresse. De säger att medlemsländerna själva ska få reglera denna fråga och säger även att i de länder där en kommitté förespråkas kan deras uppgifter skötas av ledningen så länge styrelseordföranden inte även är ordförande i kommittén.¹³⁸ Även andra

¹³³ Sinnet, W. M., Heffes, E. M., *Is the Pain worth the gain*, Financial Executives International, 31 Maj, 2005

¹³⁴ Ehlin, Å., Halling, P., Precht, E., *FAR-dagen 2004* Balans nr 12, 2004

¹³⁵ http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&umdoc=52004PC0177&model=guichett 2005-11-23

¹³⁶ Brännström, D., Åttonde Bolagsdirektivet, Balans nr 4, 2004

¹³⁷ http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/committees/expert_group/2005-07-13-summary-record_en.pdf 2005-11-23

¹³⁸ <http://www.europarl.eu.int/omk/sipade3?PUBREF=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2005-0224+0+NOT+XML+V0//EN> 2005-11-23

tekniska skillnader återfinns i direktivet men den viktigaste förändringen är att revisionskommitté inte måste finnas i alla publika företag.

4.4 Principer för offentlig tillsyn

*”En effektiv offentlig tillsyn över revisorskåren är mycket viktig för att bevara och stärka förtroendet för revisionsfunktionen. Den rådande bristen på förtroende grundas delvis på en allmän uppfattning om att det i självreglerande yrken finns en stor risk för intressekonflikter när respektive yrkeskår själv skall rätta till sina brister. En trovärdig offentlig tillsyn över revisorskåren är därför av avgörande betydelse”.*¹³⁹ Så börjar nionde kapitlet i det föreslagna direktivet. Här kan man direkt se en stor skillnad mot hur uppfattningen av övervakningen av revisionen förändrats över de senaste åren, det vill säga från en positiv och liberal syn på självreglering till att se de problem och intressekonflikter det medför.¹⁴⁰ I det föreslagna direktivet finns det ett antal principer för offentlig tillsyn, men ingen exakt utformning av hur själva övervakningen ska se ut. Dessa principer ska vara minimikrav för offentlig tillsyn hos varje medlemsstat. Själva tillsynen ska ske via så kallad hemlandskontroll. Det vill säga att varje medlemsstat själva inrättar ett effektivt, statligt system för offentlig tillsyn av revisorer och revisionsbolag. Denna instans skall ytterst ansvara för bland annat godkännandet av revisorer och revisionsbolag, antagandet av standards för etik och kvalitetskontroller, samt system för utredning och sanktioner. Det vill säga att instansen har rätten att göra utredningar av de revisorer eller revisionsbolag de misstänker för brott, och vidta lämpliga åtgärder och sanktioner mot dessa. Instansen ska finansieras på så sätt att den är fri och säker från påverkan från professionen. Denna tillsynsmyndighet ska bestå av lekmän, det vill säga inte revisorer, som dock bör ha god kunskap om redovisnings- och revisionsområdet. Tillsynsmyndigheterna ska även byta information och aktivt arbeta för harmoniseringen inom unionen.¹⁴¹

4.5 Ömsesidigt erkännande

Vidare ställs det i direktivet krav att medlemsstaterna ska erkänna varandras tillsyns- och regleringssystem och att inga krav gällande revision och sammanställd redovisning ska ställas vid börsintroduktion i annan medlemsstat.¹⁴² Förhoppningen är att detta förhållande ska gälla även mot tredje land, framförallt USA, så att registrering vid utländska börser inte ska innebära

¹³⁹ http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&nmdoc=52004PC0177&model=guichett 2005-11-23

¹⁴⁰ Ehlin, Å., Halling, P., Precht, E., *FAR-dagen 2004* Balans nr 12, 2004

¹⁴¹ http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&nmdoc=52004PC0177&model=guichett 2005-11-25

¹⁴² http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&nmdoc=52004PC0177&model=guichett 2005-11-25

ytterligare finansiella rapporter, registrering eller tillsyn av övervakningsorganisationer baserade utanför EU, till exempel PCAOB. Expertgruppen diskuterar denna fråga vid båda sina möten och vid första mötet redogör de för ett möte som hölls mellan dem och PCAOB i Washington i Mars 2005. Det man kom fram till där var att ett ökat samarbete skulle inledas för att harmonisera regleringen och minska övervakningen inom varandras områden. Dock menar de vid sitt andra möte att arbetet med att öka tilltron till varandras tillsynsorgan måste fortsätta att utvecklas.¹⁴³

4.6 Audit regulatory Committé

Redan i rapporten ”Reinforcing the Statutory Audit in the EU” fastslås det att det på EU-nivå bör finnas ett lagstiftande samordnings- och tillsynsorgan med representanter från medlemsstaternas tillsynsmyndigheter. Uppgiften för detta organ skulle vara att sammanföra de nationella systemen till ett gemensamt system för tillsyn, men som också syftar till att föra principer och praxis närmare varandra. I rapporten föreslås det att organet skulle få namnet ”the Audit Regulatory Committé”.¹⁴⁴ Detta krav förs vidare i det föreslagna direktivet där det fastslås att medlemsstaterna skall ge ett EU-organ särskilt samverkansansvar. Dock diskuteras inte utformningen eller en deadline för upprättandet av denna.¹⁴⁵ I expertgruppens första rapport, från det första förberedande mötet diskuteras frågan vidare och det bestäms att alla representanter ska få lämna förslag på hur de tycker kommittén ska vara uppbyggd och vilka befogenheter den ska få.¹⁴⁶ Vid det andra förberedande andra mötet beslutas det att detta organ ska vara den beslutstagande och policy-upprättande instansen.¹⁴⁷ Kommittén hade sitt första officiella möte den 3:e mars 2006 och har sedan haft ytterligare 4 möten under 2006.¹⁴⁸ Vid dessa har medlemsländerna diskuterat olika ämnen såsom samarbetet mellan länderna och hur implementeringen ska fortlöpa. Det viktigaste från dessa möten är att kommittén vid mötet den 10 juli 2006 fastslog att processen för implementeringen godtas¹⁴⁹ och att EGAOB, det nya rådgivande organet, ska

¹⁴³ http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/committees/expert_group/2005-07-13-summary-record_en.pdf 2005-11-25

¹⁴⁴ <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/715&format=HTML&aged=1&language=SW&guiLanguage=en> 2005-11-25

¹⁴⁵ http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&numdoc=52004PC0177&model=guichett 2005-11-25

¹⁴⁶ http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/committees/expert_group/2005-04-29-summary-record_en.pdf 2005-11-27

¹⁴⁷ http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/committees/expert_group/2005-07-13-summary-record_en.pdf 2005-11-27

¹⁴⁸ http://ec.europa.eu/internal_market/auditing/committee/index_en.htm

¹⁴⁹ http://ec.europa.eu/internal_market/auditing/docs/committees/summary-record10-07-06_en.pdf

fungera endast som rådgivande organ.¹⁵⁰ Kommittén har således börjat att fungera som det organ det ska vara.

4.7 Advisory Group

Däremot diskuteras det i båda mötena att en rådgivande grupp även ska upprättas, för att arbeta med ”cross-border”-samarbete av implementeringen av det nya 8:e direktivet. Denna nya rådgivande grupp ersätta den nuvarande ”Committee on Auditing” vilken läggs ned¹⁵¹ och den nya gruppen får namnet ”European Group of Auditors Oversight Bodies” (EAOB).¹⁵² De uppgifter gruppen skall få är att vägleda för att underlätta upprättandet av offentliga tillsynsmyndigheter, rådgöra EU-kommissionen vid arbetet för ömsesidigt erkännande av respektive lands tillsynsorgan, att rådgöra vid upprättandet av EU:s samordningsorgan och att medverka vid upprättandet av nya ISA-standarders. I gruppen ska det till skillnad från dess föregångare bara finnas representanter från medlemsstaternas tillsynsmyndigheter och deras statliga organ, inte från professionen.¹⁵³ Gruppen kommer att bestå av högt uppsatta representanter från den nationella tillsynsorgan eller medlemmar från de respektive ländernas finansdepartement. För att upprätta ett system som kan tillgodogöra sig även revisorernas åsikter och synpunkter, kommer gruppen till en början att samarbeta med revisionsbyråerna om utvecklandet av gruppens framtida arbete.¹⁵⁴ Även EAOB:s arbete har påbörjats under 2006. Gruppen hade sitt första möte 9:e februari 2006 och har sedan dess haft ytterligare tre möten under 2006 och ett 2007.¹⁵⁵ Vid mötena har det diskuterats frågor såsom utformandet och påverkan av nya regleringar, hur samgående mellan olika revisionsbyråer ska hanteras och hur gruppens samarbete med PCAOB och AuRC ska fortlöpa. Även EAOB:s arbete har således kommit igång och fungerar som det rådgivande organ som ursprungligen beslutades om.

4.8 Åttonde direktivets påverkan på Sverige

Nedan beskrivs hur det nya, reviderade direktivet kommer att påverka de svenska revisionsbolagen.

¹⁵⁰ http://ec.europa.eu/internal_market/auditing/docs/committees/draftagenda11-10-06_en.pdf

¹⁵¹ http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/committees/expert_group/2005-04-29-summary-record_en.pdf 2005-11-27

¹⁵² http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/index_en.htm 2005-11-26

¹⁵³ http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/committees/expert_group/2005-07-13-summary-record_en.pdf 2005-11-27

¹⁵⁴ http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/index_en.htm 2005-11-29

¹⁵⁵ http://ec.europa.eu/internal_market/auditing/egaob/index_en.htm

4.8.1 Rekommendationer för revision innan åttonde direktivet

I Sverige är det historiskt FAR, ett intresseorgan för auktoriserade revisorer, revisionsbolag och specialister inom professionen, som gett ut rekommendationer för revision. Tidigare var FAR förkortning för Föreningen Auktoriserade Revisorer, men kallas nu enbart FAR, då de inte längre enbart innefattar auktoriserade revisorer. Rekommendationen kallades för Revisionsprocessen (RP) och hade övergripande principer för revisionen.¹⁵⁶ FAR utvärderade kontinuerligt denna rekommendation för att den skulle överensstämma med de internationella standarderna; ISA. Dessa utvärderingar syftade till att inspirera till fortsatt utveckling men också till att säkra att den svenska goda revisionsleden var godtagbar med internationella mått. Den visade även på de områden som behövde förändras och kompletteras. Trots att FAR på detta sätt följde den internationella utvecklingen fanns det fortfarande ett antal viktiga områden som ISA behandlade men inte RP. Till exempel har uttrycken och tankarna ”professionell skepticism” och ”kontrollmiljö” (fundamentet för effektiv internkontroll) en stor roll i ISA:s standards men behandlas inte alls i RP. Inte heller viktiga punkter såsom närstående och närståendetransaktioner behandlas i RP vilket gjorde att RP fick kritik för att vara för generell och överlät problemområdena och avvägningarna till de verksamma, det vill säga professionen. Detta gav utrymme för revisorn att utöva professionellt omdöme vilket ställde stora krav på deras integritet och självständighet. Dessutom var modellen med RP trögföränderlig och FAR fick ta ställning till om de istället skulle följa ISA fullt ut. 1998 togs beslutet att översätta och sedan komplettera ISA för implementering av dessa som Revisionsstandard i Sverige (RS). Dessa rekommendationer, vilka är betydligt mer föreskrivande och beskrivande än RP, trädde i kraft för rapporter hänfödda till räkenskapsår från 1/1 2004 och framåt.¹⁵⁷

4.8.2 Rekommendationer för revision efter 8:e direktivet

I och med det stundande antagandet av det nya 8:e bolagsdirektivet kommer den svenska regleringen att återigen förändras, endast några år efter det att de reviderade ISA standarderna infördes. Det nya direktivet kommer att fastslå att alla medlemsstater ska använda de rekommendationer som IAASB ger ut, det vill säga ISA.¹⁵⁸ Dessa ISA kommer dock att skilja sig från de ISA standards som används i Sverige idag då IAASB för tillfället genomgår sitt så kallade ”clarity project”, en strukturomvandling och kvalitetsutveckling av sina

¹⁵⁶ www.far.se 2005-11-29

¹⁵⁷ Danielsson, Å., *RS utmanar revisorns betende*, Balans nr 11, 2004

¹⁵⁸ <http://www.europarl.eu.int/omk/sipade3?PUBREF=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2005-0224+0+NOT+XML+V0//EN> 2005-11-29

standards.¹⁵⁹ FAR har dock möjligheten att påverka utvecklingen av dessa nya standarders via det aktiva arbete som Nordiska Revisorsförbundet (NR representerade i IAASB och FAR representerade i NR) genomför inför IAASB:s sammanträden.¹⁶⁰ Dessutom har de möjlighet att påverka i ett senare skede via deltagande i FEE:s arbetsgrupp som utformar remissvar till IAASB och att direkt skicka remissvar till IAASB. Oavsett hur utformningen av de slutgiltiga ISA kommer att se ut måste RS utvecklas för att motsvara dessa standarders.¹⁶¹ När situationer uppstår vilka inte redan är reglerade av lagarna eller direktivets rekommendationer, kommer detta att regleras av ett så kallat kommitologiförfarande. Med detta menas att EU-kommissionen meddelar utfyllande och kompletterande regler vilka medlemsländerna blir tvungna att följa. Reglerna utarbetas av kommissionen tillsammans med en arbetsgrupp eller en subkommitté.¹⁶²

4.8.3 Tillsyn och registrering innan 8:e direktivet

I Sverige är det historiskt Revisorsnämnden (RN) som har ansvar för övervakningen av revisionen och tillsynen av de godkända och auktoriserade revisorerna och revisionsbolagen. 1995 ersatte nämnden den tidigare övervakaren, Kommerskollegiumet, och sköter tillsynen med direkt rapportplikt till Justitiedepartementet. RN finansieras helt genom de avgifter som erläggs av revisorerna, bland annat års-, ansöknings- och examinationsavgifter. Dessa avgifter fastställs av regeringen. Den beslutande nämnden inom RN består av åtta ledamöter där högst två av ledamöterna får vara verksamma revisorer. Dock ska ledamöterna ha erfarenhet av verksamheter som berörs av revision. De ärenden om vilka nämnden ska besluta, bereds och föredras av ett utredningssekretariat bestående av jurister och ekonomer.¹⁶³

Sedan inrättandet av RN har reglerna för revision förändrats mycket och detta arbete resulterade i en ny lagstiftning som trädde i kraft 2002 och kallas för Den nya Revisorslagen (RL). Lagen ersatte de gamla lagar som reglerat revisionen sedan RN:s bildande 1995. Lagen säger bland annat att alla revisionsbolag som utför revision i Sverige måste registrera sig hos RN och kan sedan som juridisk person få status som auktoriserad revisor. Kravet för detta är att det alltid ska vara en av de verksamma auktoriserade revisorerna i företaget som utses som

¹⁵⁹ http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/committees/expert_group/2005-04-29-summary-record_en.pdf 2005-11-29

¹⁶⁰ Halling, P., *Här kan NRF göra sin röst hörd*, Balans nr 10, 2005

¹⁶¹ Danielsson, Å., *RS utmanar revisorns beteende*, Balans nr 11, 2004

¹⁶² Diamant, A., Holm, A., Strömberg, P., *Revisorsnämnden och åttonde bolagsdirektivet*, Balans nr 1 2006

¹⁶³ www.rn.se 2005-11-29

huvudansvarig för revisionen.¹⁶⁴ RL fastslår också i § 35 att det är RN som ska utöva tillsynen av svenska revisorer och revisionsbolag.¹⁶⁵

Det övergripande målet för RN är att tillgodose intressenternas behov av oberoende och kvalificerade revisorer och revisionsbolag för att kunna säkerställa att revisionen utförs med hög kvalitet och uppfyller de etiska krav som finns inom yrket. De lagar och förordningar som RN tillämpar i sitt arbete är den ovan nämnda Revisorslagen från 2002 men även förordningen (1995:665) från 1995 gällande revisorer. Dessa lagar och förordningar reglerar bland annat utbildning av revisorer, auktorisation av revisorer, registrering av revisionsbolag och regler om revisorns oberoende och etik.¹⁶⁶

Hur ofta RN utför tillsyn och kontroll av revision mot enskilda revisorer och revisionsbolag beror på ett antal olika händelseutfall, ibland utanför deras egen systematiska kontroll. Det första exemplet är om till exempel en klient gör en anmälning och gör gällande att de är missnöjda med hur revisionen utförts. Det andra exemplet är om en skattemyndighet uppmärksammar en omständighet i en revision som verkar felaktig så måste de enligt lag underrätta RN. Ett tredje är om de via medier får reda på händelser eller tillstånd som verkar felaktiga ur revisionssynpunkt. Utöver dessa utför de även så kallad Systematisk Uppsökande Tillsyn (SUT), där RN via rena stickprov eller med ledning av särskilda riskfaktorer väljer ett antal revisorer eller revisionsbolag för kontroll. En riskfaktor kan vara till exempel en revisor med onormalt många uppdrag eller en revisor som tidigare varit föremål för disciplinära åtgärder.

4.8.4 Tillsyn efter 8:e direktivet

I det system med hemlandskontroll som kommer att uppstå inom EU efter implementeringen av 8:e bolagsdirektivet, kommer varje land att själva vara ansvariga för ett statligt system för tillsyn av revisorer och revisionsbolag. I varje land ska det finnas ett organ, utan representanter från professionen, som är ytterst ansvariga för att utveckla ett fungerande system för utredning och sanktionering.¹⁶⁷ I Sverige kommer detta organ att vara RN.¹⁶⁸ Detta ställer krav på RN att de måste anpassa sitt förfarande och sina regler till det som förespråkas av 8:e direktivet. I en artikel i Balans nr 1 2006 påpekar dock representanter från RN att de anser att kraven från EU på offentlig tillsyn redan

¹⁶⁴ Ibid.

¹⁶⁵ RL 35 §

¹⁶⁶ www.rn.se

¹⁶⁷ http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&nundoc=52004PC0177&model=guichett 2005-11-30

¹⁶⁸ www.rn.se 2005-12-01

är uppfyllda.¹⁶⁹ RN kommer då att ha ansvar även mot den samordningskommitté för tillsyn av revision som planeras på EU-nivå. I kombination med det arbete som finns för att införa ömsesidigt erkännande är tanken att den tillsyn som RN utför på svenska revisionsbolag ska vara tillräcklig, även om bolaget utför revision på företag noterade på andra länders börsmarknader. Som en följd av detta är tanken att det även ska räcka att de svenska revisionsbolagen endast är registrerade i Sverige¹⁷⁰, och dessutom är ägarstrukturen inte längre reglerad till att enbart godkända revisorer (fysiska personer) och godkända revisionsbolag måste vara ägare.¹⁷¹ Tanken är vidare att de nationella tillsynsorganen ska assistera varandra och erbjuda utbyte av information gällande godkännande av revisorer och revisionsbolag, kvalitetskontroller och utredningsverksamhet av revisionen av dotterbolag i andra länder och disciplinärenden av desamma.¹⁷² Enligt direktivet får dessa åtgärder dock inte åtgärdas om det skulle bryta mot den nationell säkerhetslagstiftning, dock ska den överordnas sekretessreglerna i medlemsländerna.¹⁷³ Den kommitté som ska reglera samarbetet och kontrollera att kontrollen i medlemsländerna är tillräcklig har ännu inte bildats vilket kan försvåra tillämpningen av principerna. Däremot ska EGAOB vara ett organ som hjälper medlemsländerna att implementera direktivet och således underlätta tillsynsorganen i respektive land.¹⁷⁴

¹⁶⁹ Diamant, A., Holm, A., Strömberg, P., *Revisorsnämnden och åttonde bolagsdirektivet*, Balans nr 1 2006

¹⁷⁰ http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&numdoc=52004PC0177&model=guichett 2005-12-01

¹⁷¹ Diamant, A., Norberg, C., *Tystnadsplikt eller informationsrätt - Om intressekonflikter vid revision av internationella koncerner*, Stockholm Centre for Commercial Law

¹⁷² Diamant, A., Holm, A., Strömberg, P., *Revisorsnämnden och åttonde bolagsdirektivet*, Balans nr 1 2006

¹⁷³ Diamant, A., Holm, A., Strömberg, P., *Revisorsnämnden och åttonde bolagsdirektivet*, Balans nr 1 2006

¹⁷⁴ http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/index_en.htm 2005-12-01

5. Litteraturgenomgång

I detta kapitel ämnar vi att redogöra för hur de nya direktiven kommer att påverka den svenska övervakningen av revisionsbranschen utifrån extraterritoriell påverkan. Dessutom kommer vi att presentera och diskutera hur den tidigare självregleringen påverkas.

5.1 Extraterritoriell tillämpning

Tanken är att det nya åttonde bolagsdirektivet ska tillämpas extraterritoriellt. Med detta menas att de principer som styr revisionen inom EU även ska gälla de revisorer och revisionsbolag, baserade utanför EU, som utför revision åt bolag noterade på medlemsstaternas kapitalmarknader. EU-kommissionen anser dock att det inte är rimligt att revisionsreglerna ska följas till minsta detalj, utan anser att likvärdiga lösningar i andra länders rättssystem är acceptabla. Detta beroende på att man bör beakta direktivets konsekvenser i ett internationellt sammanhang eftersom EU:s kapitalmarknader verkar i en global ekonomisk miljö.¹⁷⁵ Ett sådant överseende är helt i linje med de kriterier för hemlandskontroll och ömsesidigt erkännande som berör tillsynen inom EU.¹⁷⁶

5.1.1 SOX extraterritoriella påverkan på EU

Problemen med extraterritoriell tillämpning är när den reglerade myndigheten inom ett område inte ger undantag för andra länders rättssystem, eller godkänner likvärdiga lösningar. Detta är fallet med den amerikanska instiftningen av SOX. SEC godkände, efter implementeringen, inte de europeiska tillämpningar som till stora delar överensstämde med SOX, vilket upprörde EU-kommissionen. Trots att EU:s lagstiftning, enligt kommissionen själv, föreskrev lika effektiva åtgärder och lösningar som SOX behövde europeiska företag, noterade på amerikanska börser, fortfarande följa de regler som SOX innebar¹⁷⁷. Kommissionen påpekade att SOX är en amerikansk lagstiftning grundad efter en amerikansk skandal och tillämpbar på amerikanska företag¹⁷⁸ och att den utformades så snabbt som möjligt och därför tappade i substans¹⁷⁹. Dock erkänner de SEC:s rätt att stifta lagar som berör de företag som är noterade på de amerikanska kapitalmarknaderna, men anser att EU har lättare att stifta fungerande lagar för revisorer och revisionsbolag inom deras

¹⁷⁵ Europeiska Unionens officiella tidning, En förstärkt lagstadgad revision i EU

¹⁷⁶ Danielsson, Å., *RS utmanar revisorns beteende*, Balans nr 11, 2004

¹⁷⁷ Europeiska Unionens officiella tidning, En förstärkt lagstadgad revision i EU

¹⁷⁸ www.sec.gov/rules/proposed/S74602/aschaub1.htm 2005-11-20

¹⁷⁹ Murby, L., *Transatlantic drift*, Financial Management, May 2003

territorium.¹⁸⁰ Kommissionen anser att de tillsynssystem och de lagförhållanden som råder inom EU:s medlemsstater är tillräckliga och att SEC borde godkänna dessa och undanta de europeiska revisorerna och revisionsbolagen från SOX, och den dubbelreglering som det innebär.¹⁸¹ Problemen kring SOX har skapat debatt även från företagen inom EU och bland annat säger det tyska företaget Porsches finanschef Holger Harter att ”SOX är den enda anledningen till att Porsche inte börsnoterar sig i USA”.¹⁸² Även inom USA finns motsättningar mot den extraterritoriella effekt som SOX innebär. Det amerikanska företaget Heller Financial Inc. skriver i ett öppet brev till SEC att SOX har en oönskad extraterritoriell påverkan på framförallt europeiska företag som kan skada ett effektivt samarbete och harmoniseringen av den finansiella rapporteringen.¹⁸³

5.2 Samarbete PCAOB och EU-kommissionen

Ända sedan stiftandet av SOX har EU-kommissionen och SEC fört en diskussion om hur samarbetet med tillsynen av revisionen ska utföras. Önskemålet, framförallt från kommissionens sida, har varit att minska den extraterritoriella effekt som USA:s lagstiftning får inom EU.¹⁸⁴ Som ett led i att underlätta harmoniseringen utgav kommissionen 2003 kommunikationen ”Reinforcing the Statutory audit in the EU” som ett svar på SOX och som en reglerande motsvarighet. Dessutom fortsatte utvecklandet av det nya åttonde bolagsdirektivet, vilket enligt kommissionens mål skulle ersätta SOX inom EU.¹⁸⁵ Dessa initiativ välkomnades av de europeiska revisionsbolagen och bland annat KPMG skriver i ett pressmeddelande från 2003 att de föreslagna förändringarna i kommunikationen ”stärker EU:s försök att motarbeta den extraterritoriella regleringen från USA”.¹⁸⁶ Vidare säger de att de hoppas på att ett enande mellan EU:s olika reglerande organ och SEC och PCAOB i USA kan ske inom de närmsta månaderna.¹⁸⁷ Det har dock visat sig vara en alltför optimistisk tanke. Även om samarbetet fortgått och vissa eftergifter har nåtts är de europeiska revisorerna och revisionsbolagen fortfarande tvingade att följa de anvisningar som SOX förespråkar med bland annat registrering och tillsyn av PCAOB. I ett uttalande till följd av parlamentets godkännande av det nya direktivet i oktober 2005, säger kommissionens ordförande Charlie McCreevy att förslaget ger incitament till ett

¹⁸⁰ www.sec.gov/rules/proposed/S74902/aschaub1.htm 2005-11-20

¹⁸¹ www.sec.gov/rules/proposed/S74602/aschaub1.htm 2005-11-20

¹⁸² Murby, L., *Transatlantic drift*, Financial Management, May 2003

¹⁸³ File No. S7-13-00 Brev till SEC fr. Heller Financial Inc. 2002

¹⁸⁴ <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/04/60&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> 2005-12-05

¹⁸⁵ <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/715&format=HTML&aged=1&language=SW&guiLanguage=en> 2005-11-21

¹⁸⁶ KPMG pressrelease, 2003 (www.kpmg.no/pages/201232.html) 2005-12-10

¹⁸⁷ Ibid.

effektivt och välbalanserat samarbete mellan EU och ett tredje land och då framförallt USA och PCAOB.¹⁸⁸ Något slutgiltigt enande är dock inte nått.

5.3 Extraterritoriell påverkan på Sverige

I Sverige har den extraterritoriella tillämpningen påverkat revisorerna och revisionsbolagen på ett antal punkter där de viktigaste är frågan om den dubbla registreringen och den dubbla tillsynen. När det gäller registreringen krävs det att ett svenskt revisionsbolag som reviderar en emittent noterad på någon av de amerikanska börserna eller ett dotterbolag till en koncern som ger ut finansiella rapporter i USA, måste vara registrerad hos PCAOB. Anmälan till PCAOB måste innehålla en del uppgifter om revisionsbolagets emittenter och uppgifter om förhållandet mellan dem båda.¹⁸⁹ Här kan det då skapas en del problem mellan PCAOB:s krav och den svenska lagstiftningen. Bland annat måste revisionsbolaget lämna ett samtycke till att avge vittnesmål och tillhandahålla dokumentation efter PCAOB:s önskan vilket leder till en konflikt med den svenska personuppgiftslagen (PUL). Enligt den får den svenska revisorn inte utlämna uppgifter för behandling till tredje land om inte landet har ”en adekvat nivå för skyddet av personuppgifterna”¹⁹⁰ om inte emittenten godkänner utlämnandet. Detta betyder att de svenska revisionsbolagen inte fullt ut kan anpassa sig till de krav SEC kräver för registrering hos PCAOB. Som en kompensation har SEC gett utländska revisionsbolag visst tids uppskov för att utreda vilka faktorer i registreringen som strider mot respektive lands nationella lagstiftning och i dessa fall försöka begränsa kraven.¹⁹¹

Vad gäller övervakning så är diskussionen kring utlämnandet av revisionsarbetspapper ett av de största problemen med den nuvarande dubbelregleringen. I Sverige är det RN som ansvarar för tillsynen. Med detta följer bland annat att revisionsbolagen, enligt RL, har upplysningsplikt till RN¹⁹², men framförallt att de har tystnadsplikt gentemot tredje part. Denna tystnadsplikt regleras inte bara i RL¹⁹³ utan även i Aktiebolagslagen (ABL)¹⁹⁴ och i FAR:s yrkesetiska regler.¹⁹⁵ Problemet som uppstår med SOX extraterritoriella reglering är att PCAOB kräver tillgång till de

¹⁸⁸ <http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/05/1249&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> 2005-12-11

¹⁸⁹ Blix, C., Danielsson, Å., Nihlén, J-H., Åkersten P., Sarbanes-Oxley Act: *Utredning på uppdrag av FAR*, 2002, sid.5-6

¹⁹⁰ PUL 34 §

¹⁹¹ Tafara, Speech by SEC staff *Addressing International Concerns under the Sarbanes-Oxley Act*, 2003

¹⁹² RL 35 §

¹⁹³ RL 26 §

¹⁹⁴ ABL 37 § 10 kap.

¹⁹⁵ www.far.se, etikregel nr 5, 2005-12-10

revisionsarbetspapper som använts vid utförandet av revisionen, vilket strider mot den svenska lagstiftningen. Även om SEC i ett senare skede gett utländska revisionsbolag löfte om konfidentiell behandling av uppgifterna strider det fortfarande mot de lagar som finns i Sverige. Lösningen på detta problem blir således samma som i fallet med personuppgifter vid registrering; revisionsbolaget måste be emittenten om skriftligt tillstånd att lämna ut uppgifterna om en granskning skulle bli aktuell.¹⁹⁶ Utöver dessa uppenbara tekniska problem skapas dessutom en dubbel tillsyn vilket bör anses som orimligt både ur en teoretisk och praktisk aspekt.¹⁹⁷ Även gällande dessa frågor pågår en diskussion mellan EU-kommissionen och PCAOB för att harmonisera regleringen och begränsa problemområdena.

När det gäller båda dessa komplikationer är det utlämnandet av information som är den känsliga delen. I Sverige får, med nuvarande reglering, revisionsbolagen endast lämna ut information om sina emittenter då det rör sig om legala skyldigheter eller om moderbolaget kräver informationen.¹⁹⁸ Om moderbolaget då är en amerikansk koncern med rapporteringsskyldighet gentemot PCAOB borde de ha rätt att kräva informationen av revisorn då syftet med informationen är att kunna utföra en effektiv koncernredovisning. Även ABL anger att deras syfte är att skapa en effektiv koncernredovisning¹⁹⁹ vilket i sig då inte borde strida mot PCAOB:s krav på informationsflöde till de amerikanska moderbolagen. Denna diskussion förs vidare av bl.a. Adam Diamant och Claes Norberg i deras artikel ”Tystnadsplikt eller informationsrätt - Om intressekonflikter vid revision av internationella koncerner” (Stockholm Centre for Commercial Law, Jan. 2006), där de anser att det i Sverige finns ett behov av att i lagstiftningen och i den yrkesetiska regleringen fastslå att de amerikanska moderbolagen ska ges rätt till information från de svenska dotterbolagen. Den information som författarna anser vara nödvändig är den information som den svenska revisorn eller revisionsbolaget måste utlämna till RN.²⁰⁰ Även representanter från RN anser i sin artikel ”Revisorsnämnden och åttonde bolagsdirektivet” (Balans nr 1 2006) att sekretessreglerna gällande utlämning av information till utländska moderbolag, bör ses över om de berörda svenska revisorerna och revisionsbolagen ska klara kraven på registrering hos PCAOB från år 2007 och framåt.²⁰¹

¹⁹⁶ Blix, C., Danielsson, Å., Nihlén, J-H., Åkersten P., Sarbanes-Oxley Act: *Utredning på uppdrag av FAR*, 2002

¹⁹⁷ Brännström, D., *Åttonde Bolagsdirektivet*, Balans nr 4, 2004

¹⁹⁸ Diamant, A., Norberg, C., *Tystnadsplikt eller informationsrätt - Om intressekonflikter vid revision av internationella koncerner*, Stockholm Centre for Commercial Law, Jan. 2006

¹⁹⁹ ABL 7 § 9 kap.

²⁰⁰ Diamant, A., Norberg, C., *Tystnadsplikt eller informationsrätt - Om intressekonflikter vid revision av internationella koncerner*, Stockholm Centre for Commercial Law, Jan. 2006

²⁰¹ Diamant, A., Holm, A., Strömberg, P., *Revisorsnämnden och åttonde bolagsdirektivet*, Balans nr 1 2006

5.4 "Självregleringens trovärdighet

- Bevis från redovisningsprofessionens granskningsprogram.²⁰²

Redovisningsprofessionens tidigare självreglering fick som tidigare nämnts ett abrupt slut i och med införandet av PCAOB. Detta innebär enligt kritiker till självreglering att man genom en oberoende granskning styrker trovärdigheten för revisionsbyråerna. I denna artikel genomfördes en undersökning för att fastställa om åsikterna ifrån en självreglerande profession gav tillförlitlig information till sina klienter beträffande dess kvalitet. Undersökningen fann att revisionsbyråerna vann klienter efter att de fick fördelaktiga åsikter ifrån sina granskare och förlorade klienter efter att de fått ofördelaktiga åsikter. Detta förordade att det tidigare självgranskande systemet, där revisorer granskade revisorer, tillförde trovärdig information beträffande kvalitetsskillnader mellan revisionsbyråer.

Av den anledningen att det ansågs att självreglering hos redovisningsprofessionen hade misslyckats med att skydda investerare ifrån undermålig kvalitet på ett företags revision, ska PCAOB genomföra självständiga inspektioner hos noterade revisionsbyråer. I USA kontrollerades kvaliteten hos revisionsbyråer tidigare genom självreglerande granskningsprogram administrerade av AICPA. Dessa granskningsprogram ansågs inte vara trovärdiga enligt vissa kritiker. Det ansågs att de som granskade, troligtvis inte skulle upptäcka viktiga fel hos de granskade byråerna. Granskarna kontrollerade kvaliteten på kontrollen genom att utföra intervjuer och liknande, och inte direkt kvaliteten på deras arbete. Detta medförde att de granskade byråerna kunde förbättra arbetet genom att medverka till ett bättre underlag i stället för att försöka påverka kvaliteten på resultatet. Det hävdades även att granskarna saknade incitament att genomföra oberoende granskningar och att de hade ett för incestuöst förhållande till de granskade byråerna. Det ansågs därför vara en nödvändighet att frigöra revisionsbyråerna ifrån granskningar som utfördes av redovisningsprofessionen. Trots denna kritik fanns det vissa antydningar, även denna artikels undersökning, som pekade mot att den tidigare granskning som genomfördes har tillfört tillförlitlig information beträffande kvaliteten på revision. Detta kunde fastslås efter en granskning av redovisningsprofessionen då det framkom att när ett revisionsbolags revision var "ren" medförde detta fler klienter samt att de revisionsbyråer som efter en granskning ansågs ha utfört en ofördelaktig revision fick färre klienter. Detta tyder då i allra högsta grad på att den granskning som har utförts av

²⁰²Gilles Hilary, Clive Lennox, "The Credibility of self-regulation: Evidence from the accounting profession's peer review program, Journal of accounting & Economics, 2005, sid. 211-229

redovisningsprofessionen var tillförlitlig, då företag kunde antas till viss del grunda sina beslut på professionens åsikter. I artikeln drogs även slutsatsen att företag har använt denna information vid beslutandet av vilket revisionsbolag som man ska anställa, eller att det kan ha varnat för revisionsbolag som har utfört revisioner av dålig kvalitet. Trots artikelns slutsats är det inte att förglömma att vissa svagheter kan vara mycket svåra att upptäcka för dess granskare och dessa problem kan då ha förblivit oupptäckta.

Granskning genomförd av redovisningsprofessionen har genom införandet av SOX blivit ersatt av en oberoende granskning som genomförs av PCAOB. Författarna har efter undersökningen dragit slutsatsen att granskade revisionsbolag vann klienter efter att de erhållit rena åsikter samt att de förlorade klienter efter att de erhållit ofördelaktiga åsikter. Ytterligare tester indikerade att professionens åsikter var informativa beträffande kvaliteten på revisionsbyråerna då förändringen av klienter var störst då åsikterna var nyligen utgivna samt att deras åsikter var obetydliga därefter, vilket tyder på att deras betydelse minskar med tiden. Dessutom var ökningen av klienter förknippad med svagheter som inte hade kunnat uppmärksammas utan ett utgivande av informationen. Detta ledde enligt artikeln till antagandet att informationen var trovärdig. De svagheter som kommer att upptäckas av PCAOB kommer inte att publiceras, utom i de fall företagen inte intar korrekta åtgärder inom tolv månader. Eftersom dessa uppgifter tidigare har blivit publicerade genom AICPA, kan det enligt författarna bli svårare att utvärdera kvaliteten på revisionsbolagen. Trots att det enligt denna artikel anses att självregleringen har varit effektiv och har bidragit till en hög kvalitet hos revisionsbolagen kan det uppmärksammas att det sällan har givits ofördelaktiga åsikter till ett revisionsbolag. Det kan bero på att det föreligger brister där granskaren inte har kunnat upptäcka allvarliga problem. Enligt artikelns författare kvarstår genom PCAOB möjligheten att det i framtiden kommer att upptäckas fler fel än vad som tidigare har upptäckts.

6. Empiri

I detta kapitel ämnar vi redogöra för de svar som våra intervjuer har gett oss. Först presenteras resultaten av intervjuerna med revisionsbolagen och till sist de svar vi fått från RN. Svaren ska sedan användas för att presentera en intressant analys och slutsats.

6.1 Praxisundersökning

I denna uppsats har det för att få en korrekt bild av verkligheten genomförts intervjuer med utvalda respondenter. De svar som därigenom har genererats har lagts till grund för att skapa uppsatsens slutsats. Detta kommer att framgå tydligare längre fram i uppsatsen. Vid redovisningen av de svar som vi har fått har vi valt att framhålla de svar som är relevanta och avvikande. Nedan kommer vi att presentera de olika respondenternas svar. Inledningsvis kommer vi att presentera revisorernas svar på de ställda frågorna för att sedan presentera Revisorsnämndens svar.

Gey Widegren, auktoriserad revisor på Öhrlings PriceWaterhouseCoopers (PWC), och Jens Wikman, senior consultant, på Deloitte & Touche har båda jobbat med omställningen till SOX de senaste åren, trots att den inte började gälla svenska bolag förrän år 2006. Detta för att de företag som omfattas av lagstiftningen oftast är mycket stora och de förändringar som måste genomföras är av den arten att det måste förberedas under ett antal år för att kunna nå upp till den standard som förväntas av dem år 2006. PWC menar dock att inte enbart SOX är en stor omställning, utan att det snarare är den generella omställningen som sker just nu, som leder till att man i större grad efterfrågar revisorernas hjälp. PWC menar att det för är på grund av att det för företagen innebär att de kan stärka sitt förtroende genom att använda sig av professionen. Deloitte å andra sidan menar att företagen ser SOX som en nödvändighet och därför behöver konsultera sina respektive revisorer. Förståendet bland deras kunder har dock ökat, men många anser fortfarande att SOX enbart blir till en extra kostnad för dem. Den nya bolagskoden, som började gälla 2005, anses av både PWC och Deloitte vara mycket betydande eftersom den är särskilt utarbetad efter den svenska marknaden och den kan dessutom mer märkbart anses påverka svenska företag.

Beträffande den ökade kontrollen på revisionsbyråer anser PWC att det inte kommer att beröra dem i någon större utsträckning eftersom det i dagsläget förekommer så stora krav på revisorerna att utföra en korrekt granskning från sina klienter. Om de inte lyckas med detta föreligger det stora incitament för

klienterna att stämma den byrå som har genomfört revisionen. Bland annat på grund av detta har revisionsbyråerna en hög grad av intern kvalitetskontroll. De menar att deras redan starka interna kontroll är så omfattande och prövad under en längre tid med hjälp av erfarenhet att lagstiftningen inte kommer att tillföra något för revisionsbolagen. De interna kontroller som föreligger är så starka att det knappast ska kunna passera allvarliga fel, och det ska därför inte göra någon skillnad med en extern kontroll av revisorerna. Deloitte däremot, menar att det är svårt att förutse om den ökade tillsynen kommer att påverka dem i någon större utsträckning, samt hur omfattande PCAOB:s agerande kommer att vara på den svenska marknaden. De tror istället att PCAOB till stor del kommer att samarbeta med RN.

Det kan, enligt PWC, för företag anses att de kostnader som medförs av att vara registrerad på den amerikanska börsen samt de avgifter som betalas till PCAOB inte genererar tillräckliga fördelar för att motivera en notering. Incitament för en avregistrering kan därför finnas och Deloitte påpekar att redan nu har många mindre och mellanstora företag i USA lämnat börsen på grund av den ökade börda som SOX innebär.

Ett problem som en granskning av PCAOB kan innebära är enligt PWC att det kan vara svårt för PCAOB att upptäcka fel eftersom det är svårt att på samma grundläggande sätt se in en verksamhet som den granskande revisionsbyrån kan. Möjligheterna är därför större för PCAOB genom att fokusera sig på att kommentera den dokumentation som revisionsbyråerna gör och det är där som de i huvudsak kommer att koncentrera sin granskning. I de flesta fall skulle brister i en revision upptäckas vid en intern granskning av revisionens kvalitet och dokumentationen kommer därför vara i fokus för PCAOB vid en kontroll. Deloitte menar att för att undvika detta, så är det viktigt att på ett tidigt stadium involvera företagets och revisionsbolagens egna organisationer i de skeenden och regler som påverkas av PCAOB.

På frågan om det enligt PWC kan anses vara ett bevis på misstroende för professionen eftersom de nu inte kan anses vara självreglerande menar de att det inte är fallet eftersom företagen anser sig kunna höja sin grad av förtroende genom att revisorerna får en större arbetsbörda, vilket snarare då kan tolkas tvärtom. Enligt PWC har det av marknaden skett en ökad efterfrågan på revisionstjänster men det har dessutom skett en märkbar ökad efterfrågan ifrån företagen. Företagen önskar i större utsträckning få ta del av revisorernas kunskap och använder revisionen som ett medel för att stärka sin trovärdighet. Deloitte menar däremot att diskussionen kring en självreglerad tillsyn av revisionsbolagen är för abstrakt för allmänheten i Sverige, och kommer därför inte att påverka allmänhetens förtroende något nämnvärt. Dock säger de att

företagsledningarna och analytikernas förtroende för företagens årsredovisningar kommer att öka. De menar vidare att så länge tillsynsorganet består av kompetent personal påverkar det inte i så stor utsträckning om det är professionen själv eller ett statligt organ som utför tillsynen. Dessutom anser de att RN:s utveckling de senaste åren medfört att vi redan har en statlig tillsyn i Sverige.

En av de största skillnaderna till följd av SOX är enligt PWC de checklistor man går efter vid det praktiska utförandet av lagstiftningen samt den omfattande dokumentation som lagen resulterar i. I högsta grad kan detta enligt PWC anses vara präglad av den amerikanska redovisningen där dessa moment har haft en stor betydelse. Beträffande dokumentationen ansåg Deloitte att det skulle vara en idé att överväga en webbaserad portal som PCAOB har access till, där de dokument som är nödvändiga för PCAOB:s tillsyn läggs upp. Detta skulle underlätta för revisionsbolagen då de slipper tillhandahålla information oregelbundet på begäran, utan istället regelbundet kan lägga upp den information som är väsentlig.

Efter en närmare diskussion kan det av både Deloitte och PWC konstateras att vad som skulle vara det optimala sättet att reglera marknaden snarare består av att de amerikanska och europeiska lagstiftarna närmar sig varandra. Det som enligt de båda är att beakta som positivt med PCAOB är att vetskapen om en granskning kan verka förebyggande och som en hotbild för att förbättra den dokumentation som bör upprättas av en revisionsbyrå. Dock vidhålls uppfattningen att det inte gör någon omfattande skillnad med just denna lagstiftning eftersom det var menat att det skulle bli en allt strängare reglering förr eller senare, vilket är en följd av den trend som marknaden följer. Detta menar de kan resultera i en önskan efter ett mindre behov av revisorer samt mindre sträng lagstiftning efter en tid. Slutligen menar även båda att det är att föredra att små eller mindre företag regleras av en nationell lagstiftning som inte är orimlig i proportion till dess betydelse på marknaden samt att stora internationella företag bör lyda under en internationell lagstiftning där de kan dra fördel av den kompetens och erfarenhet som råder över gränserna.

Beträffande åttonde bolagsdirektivet var Deloitte's uppfattningar ringa. De låg precis i startskottet för en ökad anpassning till SOX och hade ännu inte börjat beakta EU:s direktiv. Dock menade de att FAR kommer att tolka vilket av samt hur dessa två lagstiftningar ska följas och att revisionsbolagen kommer att arbeta utefter deras rekommendationer. De anser det däremot vara tveksamt om PCAOB skulle acceptera direktivet som en fullgod ersättning till SOX och upphöra med tillsynen i Europa. PWC hade även de begränsad uppfattning om

det åttonde direktivet men ansåg inte att det förelåg några hinder för att PCAOB skulle acceptera direktivet för att avlasta den amerikanska bördan.

Vid diskussion med Anders Hult, partner på ERS, Deloitte i Stockholm, anser han att Deloitte hittills blivit påverkade på det sätt att de ökat granskningen av bolagens sina interna kontroller och att många börsbolag har ett fungerande system revisionskommitté som är mer inblandade i revisionsprocessen. Vad gäller specifik övervakning eller granskning från PCAOB eller EU-kommissionen anser han att det är för tidigt att uttala sig om då Deloitte inte ännu blivit granskade av dessa institutioner gällande de nya direktiven.

6.2 Intervju med RN

Vi har även talat med Adam Diamant på revisorsnämnden. Adam menar att SOX inte påverkar RN direkt, utan att det är revisionsbolagen som påverkas via den dubbla tillsynen. RN kommer därför till en början endast observera SOX aktioner i Sverige. Adam säger att inte heller några diskussioner har förts mellan RN och PCAOB huruvida ett eventuellt samarbete ska utformas, men att det kan bli nödvändigt i framtiden. Vidare menar Adam att det är väldigt svårt att förutse hur införandet av SOX kommer att påverka de svenska revisionsbolagen och RN, och vill inte ge sig in i en diskussion på hur förhållandena kommer att se ut i framtiden. Adam säger att det vi vet är att PCAOB kommer att verka aktivt i Sverige, men att det är för tidigt att utröna vem som praktiskt ska utföra tillsynen och hur.

När det gäller införandet av 8:e bolagsdirektivet säger Adam att införandet av detta indirekt kommer att ge RN de ramar inom vilka framtidens tillsyn kommer att utföras. Indirekt därför att direktivet riktar sig till de lagstiftande organen, Justitiedepartementet och Regeringen, som kommer att utforma regleringen som RN måste följa. Även när det gäller det nya bolagsdirektivet vill inte Adam ge sig på någon diskussion om hur framtiden kommer att se ut. Adam menar istället att för nuvarande är problemet att tillsynen ser så olika ut i Europa. Vissa länder, som t.ex. Sverige, har redan ett system med mer eller mindre statlig tillsyn medan det i andra länder fortfarande är en hybrid av självreglering. Adam menar att om det ska bli en union där medlemmarna godkänner varandras tillsyn måste utformandet av den vara harmoniserad inom unionen.

Det som Adam ser som positivt med 8:e bolagsdirektivet är att det bygger på analysmodeller och inte, som i SOX fall, på förbudsmodeller. Detta borde skapa en enklare övergång till direktivet då svensk reglering idag också bygger på analysmodeller. Adam påpekar också att RN tar till sig av IFAC: s rekommendationer och att mycket fokus just nu ligger på den nya svenska

bolagskoden och att dessa också påverkar RN och revisionsbolagen i stor utsträckning.

7. Slutdiskussion

I detta kapitel ämnar vi besvara forskningsfrågan med hjälp av den empiri som har insamlats. Vidare kommer vi att förklara empirin utifrån teorin för att skapa ett teoretiskt bidrag. Avslutningsvis kommer vi att reflektera över studiens slutsatser samt ge förslag till fortsatt forskning.

7.1 Inledande diskussion

Det tilltagande behovet av att kontrollera kapitalmarknaden för att skydda investerarnas intresse kan anses vara en del av det allmänna klimat som råder, eller en trend om man så vill. Över tiden kan det sägas skifta hur viktigt allmänheten anser det vara att revisorerna ska trygga marknaden med sin granskning. Nu kan det dock enhälligt fastslås att det är mycket viktigt för företagen att kunna etablera en trygghet gentemot allmänheten genom att revisorerna får en utökad bredd i sina arbetsuppgifter.

Den senaste tidens redovisningsskandaler har haft en stor effekt på den viktiga och globala kapitalmarknaden. Om inte denna marknad kan säkerställa sin trovärdighet innebar det att marknaden kan avstanna och investeringarna drastiskt minska. Revisionsbolagen har sedan länge haft den viktiga uppgiften att granska och kontrollera att företag redovisar sin ekonomiska ställning på ett rättvisande sätt. I och med denna granskande funktion har det inneburit en avsaknad av övervakning av deras granskning. Det har därför varit desto viktigare att deras organisationer har genomsyrats av stark integritet samt oberoende. Då det har uppdagats skandaler där dessa element har saknats har man i USA ansett att det behövs en övervakning även av dessa organisationer som tidigare har varit självreglerade. Detta har inneburit slutet för en självreglerande profession för att i stället bli objekt för granskning av organisationen PCAOB.

Denna uppsats har som syfte att redogöra för och förklara hur globaliseringen påverkar svenska revisionsbolag, genom att dels granska den praktiska verkligheten samt studera den teoretiska kunskap som finns inom området. Utifrån detta kommer vi sedan att generera ett praktiskt bidrag som besvarar uppsatsens forskningsfråga; *hur svenska revisionsbolag påverkas av globaliseringen?* Uppsatsen kommer även att med litteraturgenomgången som bakgrund bidra med en analys av den påverkan som globaliseringen har på svenska revisionsbolag.

7.2 Praktiskt bidrag - forskningsfrågan besvaras

Under uppsatsens gång har vi samlat in empiri genom att utföra en praxisundersökning, som vi ämnar sammanställa i detta kapitel. Forskningsfrågan som denna uppsats ämnar besvara; *hur svenska revisionsbolag påverkas av globaliseringen*, kommer i detta avsnitt att besvaras utifrån de empiriska data som har samlats in.

I denna uppsats har det till en början antagits att en förändring som innebär ökad reglering skulle ha en negativ effekt på revisionsbolagen eftersom det då kunde antas att deras ställning som profession skulle ifrågasättas. Det kan i stället efter undersökningen konstateras att det har inneburit en ökad efterfrågan på deras tjänster som enligt respondenterna är positiv. De företag som är berörda av den nya lagstiftningen använder sig i större grad av revisorerna för att styrka sin redovisning. Omställningens komplexitet kan även den antas ha en positiv inverkan för revisionsbolagen eftersom efterfrågan av deras kunskap då ökar. Det kan även antas enligt undersökningen att efterfrågan på revisorer passerar i olika skeden beroende på den anda som råder på marknaden. För tillfället kan marknaden kännetecknas av ett högt behov av investeringar för att överleva vilket leder till en ökad efterfrågan eftersom dessa investeringar behöver tryggas. De olika redovisningsskandalerna leder även de till ett tilltagande behov av trovärdighet som kan fås genom ett ökat användande av revisorernas kunskap. Författarna håller med intervjuobjekten om att det kan uppfattas positivt att då revisorerna får en ökad efterfrågan på tjänster genom en utökad tillsyn och således större arbetsbörda kan det antas att de får större inflytande. Detta eftersom marknaden anser att en revisor är ett verktyg för att öka trovärdigheten. Vi vill dock gärna även påpeka att trots detta hade denna efterfrågan på tjänster möjligtvis inte skett utan en ökad lagstiftad reglering, vilket måste anses tyda på att det till viss del är en förändring som är påtvingad marknaden. Det kan till och med eventuellt anses vara ett tecken på misstroende för professionen som av dem själva enbart ses som positiv därför att de får en ökad efterfrågan på sina tjänster.

Det har visat sig att vår forskningsfråga inte har varit särskilt enkel att besvara med tanke på att både den amerikanska lagstiftningen SOX och den europeiska motsvarigheten 8: e direktivet ligger i startgroparna för sin verksamhet i Europa. Detta har lett till att det är ganska svårt att få ett svar på hur regleringen kommer att påverka de svenska revisionsbolagen den närmsta framtiden. Via vår empiriundersökning har vi dock fått bekräftat, trots att PWC inte ansåg att omställningen skulle påverka i större grad, att omställningen, för att följa de nya lagarna, kommer att vara omfattande både för revisionsbolagen och RN men hur det direkt kommer att påverka är svårt att veta, även för de sakkunniga.

Tillsynen kommer att skärpas framförallt från PCAOB: s sida men hur den kommer att utföras praktiskt och av vem har ännu inte gått att få några svar på. Gällande 8: e bolagsdirektivet kommer regeringarna i EU: s medlemsländer att spela en stor roll då det är dem som ska lagstifta hur tillsynen ska skötas i länderna, medan PCAOB: s verksamhet kommer att regleras direkt från USA. Enligt uppsatsens författare kan det alltså konstateras att det innebär ett merarbete för revisionsbolagen att sätta sig in i den nya lagstiftningen även om inte PWC höll med om detta. Till skillnad från PWC anser vi att det inte kan vara så att den interna kontrollen alltid hos alla har varit så stark och omfattande eftersom det inte då skulle ha kunna passerat allvarliga fel tidigare, vilket det bevisligen har gjort. Enligt undersökningen framkom det att revisionsbolagen till viss del anser den ökade tillsynen onödig eftersom de bör ha lättare att kunna upptäcka eventuella fel genom sina egna interna kontroller än genom en lagstiftad reglering av detta. Enligt uppsatsens författare kan det diskuteras huruvida så är fallet. Det har ju tidigare varit så att det har passerat allvarliga fel genom deras interna kontroller.

Vi anser tillika som respondenterna att det är ett problem att tillsynen av revisionsbolagen till stor del kommer att baseras på dokumentation som revisionsbolagen tillhandahåller eftersom det innebär att de har en begränsad möjlighet att kontrollera den verksamhet som de ska tillse. Revisionsbolagen har dessutom möjligheter att endast tillstå med ett bra underlag för att ge ett bra intryck. Hur en tillsyn skulle kunna skötas på ett alternativt sätt är dock mycket svårt att fastslå. Vi anser dock att bolagskoden som är speciellt utarbetad efter den svenska markanden är ett bra alternativ och på så sätt kan påverka den svenska markanden på ett önskvärt sätt. Vi tror även att ett samarbete mellan PCAOB och RN skulle kunna vara lyckat men har svårt att fastslå hur vi tror att det kommer att se ut i framtiden

SOX innebär dessutom en ökad kostnad vilket vi anser kommer att vara påverkande beträffande de kapitalmarknader som företag väljer att notera sig på. Många företag som inte ser det som en absolut möjlighet att ha tillgång till amerikanskt kapital kan i stället välja att bara notera sig på den europeiska markanden. Vidare kan det ju innebära att Europa önskar att inte kompromissa med en likvärdig lösning till SOX eftersom det för dem innebär en klar konkurrensfördel

Det som dessutom kan påpekas är att 8: e bolagsdirektivet, trots omfattande förhandlingar mellan PCAOB och EU-kommissionen, inte, inom den närmaste framtiden, kommer att leda till att PCAOB lämnar sin tillsyn inom EU. Önskan från EU-kommissionen var att det nya direktivet skulle ersätta SOX och på så sätt skulle SOX extraterritoriella påverkan minska. Vi fann inget i vår

empiriundersökning som visar på att detta kommer att ske de närmsta åren. PCAOB har som mål att vinna tillbaka kapitalmarknadens förtroende och är därför beredda att fullfölja de hårda direktiv som SOX innebär. Några år fram i tiden kommer förhållandena förmodligen att förändras och EU:s interna tillsyn kan komma att vara tillräcklig för de bolag, och dess dotterbolag, som är noterade på den amerikanska börsen.

Hur de nya lagstiftningarna kommer att påverka revisionsbolagen direkt ges inte heller några direkta svar på i undersökningen. Det som med säkerhet kan sägas redan nu är att arbetsbördan kommer att öka och att revisionsbolagen kommer att få utökade arbetsuppgifter gällande kontroll och interna revisioner och minskade arbetsuppgifter i sin roll som konsult och rådgivare åt företagen. Det kan också sägas att det är viktigt för revisionsbyråerna att tidigt få både sina medarbetare och de företag de reviderar att uppmärksamma de förändringar som kommer att påverka deras arbete.

Eventuellt kommer PCAOB komma överens med EU om att de kan tillämpa åttonde direktivet i den mån de anser att det är likvärdigt med deras egen reglering. Detta kan innebära att EU måste omarbeta sitt direktiv för att det ska vara likvärdigt annars finns det ingen direkt anledning för PCAOB att godkänna mindre eftersom det innebär att företag som inte är beroende av den amerikanska kapitalmarkanden för investeringar kan komma att bra notera sig på den europeiska markanden då det är mer förmånligt. Som tidigare nämnts är detta just ett incitament för EU att inte presentera ett likvärdigt alternativ. Om det blir så att EU får igenom ett likvärdigt direktiv kommer de troligen att överlåta en tillsyn till nationella organ såsom RN medan det finns ett europeiskt råd som den högsta övervakande makten. Detta tycker författarna är en mycket bra kompromiss där man erhåller det bästa från två världar, en harmoniserad tillsyn samt en nationell anpassning av densamma.

7.3 Studiens teoretiska bidrag

Utifrån Gilles Hilary och Clive Lennox²⁰³ artikel om självreglering kan det konstateras att det råder viss tveksamhet huruvida det har varit effektivt med en självreglerande profession. Artikelns författare anser att professionen under självregleringen har kunnat tillföra tillförlitlig information till sina klienter och således kan anses ha uppfyllt sitt syfte att genomföra en effektiv tillsyn över revisionsbolagen. Det redogörs grundligt för det resonemang att om företagen tar hänsyn till den information som publiceras är det effektivt med en

²⁰³ Gilles Hilary, C Lennox, "The Credibility of self-regulation: Evidence from the accounting profession's peer review program, Journal of accounting & Economics" 12 oktober 2005, s.211-229

självreglering. Uppsatsens författare anses dock att ett av grundproblemen i och med en självreglerande profession är huruvida det finns incitament att upptäcka dessa problem. Vi är självklart medvetna om att det inte bör finnas skillnader i själva kvaliteten av granskningen förutom att det nu finns högre krav, utan det är det faktum att det är professionen som utför en granskning som är fokus. Dessutom eftersom det utifrån artikeln även framkom att det kan ha varit svårt att upptäcka vissa problem samt att det har varit ovanligt förekommande att revisionsbolagen fått ofördelaktiga åsikter kan detta därför ifrågasättas om det inte har varit så att professionens granskning har varit gynnsamt för yrkeskåren genom att professionen stärker denna med fördelaktiga åsikter. Det förmedlar då ett allmänt intryck till att revisionsbolagen är tillförlitliga i utförande av sin revision. Det faktum som enligt författarna förmedlas att självreglering på grund av att klienter bildar en uppfattning av revisionsbolagen på grund av de åsikter som profession är en tillförlitlig form av reglering utger kan enligt denna uppsats författare anses vara en mycket lös grund att dra den slutsats på. I stället kan det diskuteras huruvida det inte är gynnsamt att man vid en självreglering i stället gynnas av ett samarbete parterna emellan vilket utgör en klar risk för korruption. Trots detta är det inte att förglömma att det faktiskt ligger i professionens intresse att stärka sin trovärdighet med att vara så oberoende i sin granskning av tillsyn som möjligt och det finns inget uttryckligt bevis som pekar på att detta inte skulle vara fallet.

En annan mycket stor fråga att diskutera är den kritik mot självregleringen som har gällt det faktum att det sällan har upptäckts brister i kvaliteten då granskningen har haft utgångspunkt i underlaget och inte direkt själva granskningen. Denna problematik kommer till stor del att kvarstå eftersom det med PCAOB kommer att vid granskningen av revisionsbolagen kommer att fokuseras på det underlag som finns tillgängligt. Många revisionsbolag kan därför skapa illusionen av en hög grad av tillförlitlighet med hjälp av ett bra underlag. Dessutom kommer det hos de fyra stora bolag som berörs i Sverige inte att påverka i stor grad eftersom brister i underlaget förmodligen skulle upptäckas i den interna kontroll som företagen själva genomför.

Författarna menar även att SOX kan innebära andra följder som framkommit under uppsatsens gång såsom att det är en mycket kostsam och arbetsam process. Den viktigaste följden av detta kan enligt oss vara att företag väljer att inte notera sig på den amerikanska marknaden då det är ett sätt att undvika den detaljrikedom samt anpassning efter den amerikanska modellen som SOX innebär. Ett europeiskt alternativ är ju mer anpassat efter de europeiska ländernas redovisning och i vissa fall anser vi att det kan vara i intressenternas intresse att underlätta vid beslut om investering om informationen inte är överdimensionerad. Trots detta håller vi med om att det finns ett behov av att

stärka kapitalmarknaden genom att införa en hårdare tillsyn än den som tidigare faktiskt har låtit mycket allvarliga fel passera. Vi anser att det åttonde direktivet är ett bra alternativ till SOX och som dessutom är mer anpassat efter de länder som kommer att tillämpa den. En annan anledning till det är ju också att det ger möjligheten att nationell tillsynsmyndighet kommer att leda arbetet i Sverige såsom RN. Efter en mycket utförlig genomgång av både SOX samt åttonde direktivet har det ännu inte uppdagats någon egentlig klarhet i huruvida det kommer att accepteras i USA att man tillämpar det åttonde direktivet i de europeiska länderna. Vi anser dock att det i framtiden kommer att vara så att de måste kompromissa fram en lösning eftersom det annars kan drabba den amerikanska kapitalmarknaden vid avsaknaden av europeiskt kapital. Vi anser dock inte att det är troligt att Eu kommer att omarbete åttonde direktivet så att det blir likvärdigt med SOX eftersom det är mer troligt att USA kommer att acceptera ett mindre strängt alternativ till SOX.

Efter ett tal av ordförande för PCAOB framgår det dock att då globaliseringen innebär att investerarna är globala och det är deras intresse som främst ska skyddas av regelringar såsom SOX och åttonde direktivet är det av vikt att de olika reglerande organen samarbetar för att nå sitt syfte. Detta tyder enligt uppsatsens författare på att det kommer att fästas en stor vikt vid att det globalt fastställs en standard som lägst når upp till den amerikanska.

7.4 Reflektioner över studiens slutsats

Denna uppsats berör ett högst aktuellt ämne och det har under uppsatsens gång varit svårt att få klarhet i alla de effekter som de nya lagstiftningarna kan komma att skapa. Uppsatsens författare har dock i högsta möjliga mån försökt att ge en bra bild av den utgång som troligen kommer att ske. Vi har dessutom i det praktiska och det teoretiska bidraget sammanställt de uppgifter vi har erhållit och skapat en slutsats beträffande hur den optimala regleringen bör se ut. Det som i efterhand kan anses problematiskt har varit att få klarhet i lagstiftningens effekter då det i hög grad saknas en kunskap om detta, vilket sannolikt kan ha påverkat uppsatsens slutsats. Ett aktuellt ämne innebär ofta att det inte finns en självklar och fastställd kunskap att utgå ifrån och det får ofta vid skapandet av slutsatser utgå ifrån sannolika resonemang.

En tänkvärdhet som läsare bör ha i åtanke med denna uppsats är att uppsatsens tillvägagångssätt i hög grad påverkar de slutsatser som uppsatsen genererar. Om vi i stället hade använt en kvantitativ metod är det troligt att det skulle ha påverkat uppsatsens utgång. Det är även så att svaren som genereras beror mycket på de respondenter som tillfrågas och det kan också ha varit avgörande i denna uppsats. Det är ju troligt att de representanter från revisionsbolagen som

har tillfrågats inte har upplevt de negativa effekterna såsom ökade kostnader i lika hög grad som företagen eftersom det är de som står för kostnaderna.

Denna uppsats har varit mycket intressant att skriva då den har berört en mängd olika problem samt lett till många olika tankegångar. Det grundläggande problemet för oss har varit att på ett informativt sätt ta till oss informationen och kunna forma om det till resonemang att uttrycka i slutsatsen. Det har varit mycket svårt eftersom det är ett så pass nytt ämne i Sverige och problemen är svåra att upptäcka då det i många fall inte uttryckligen har formulerats. Trots detta anser vi oss vara mycket nöjda med hur arbetet har fortlöpt.

7.5 Förslag till fortsatt forskning

Under uppsatsens gång har det givetvis skapats nya frågor som är av intresse att utforska och eftersom detta ämne är så pass nytt kommer det inom en snar framtid att vara en självklarhet att kunna utforska detta ämne med lite mer kunskap, vilket kan skapa en intressant problemformulering. Författarna har i denna uppsats inte berört den problematik som förekommer beträffande den kompromiss som kan komma att ske mellan amerikanska PCAOB samt EU. Eftersom denna kompromiss med högsta sannolikhet kommer att inträffa hade det varit intressant att utreda hur denna skulle kunna se ut. Uppsatsens författare antar i och med detta att det kan dröja en tid innan så sker och därför skulle det vara intressant att presentera ett sådant arbete för berörda parter. Det skulle även vara intressant att begrunda vilket av de två lagstiftningarna som är mest fördelaktig för revisionsbolagen, marknaden samt vilken som är mest fördelaktig för företagen. Det skulle även vara intressant att studera detta ur ett samhällsekonomiskt perspektiv eller studera problemet med utgångspunkt i agentteorin.

Det har även under denna uppsats riktats viss kritik mot det faktum att det är underlaget som revisionsbolagen sammanställer som kommer att vara det som granskas av PCAOB, vilket kan inbjuda till att underlaget visar en bättre bild än verkligheten. Vi anser därför att det skulle vara intressant att producera en uppsats som presenterar alternativa sätt att kunna utföra en granskning av revisionsbolagen. För att ytterligare fokusera på det specifika problemet skulle det vara en idé att fokusera på just hur själva granskningen gått till.

8. Referenser

8.1 Internet

EU-kommissionens hemsida:

Åttonde Bolagsdirektivet (84/253/EEC)

<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31984L0253:SV:HTML> 2005-11-19

Green Paper on the role, the position and the liability of the statutory auditor within the European Union

http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/other/700996sv.pdf
2005-11-19

Statutory audit in the European Union, the way forward

[http://europa.eu.int/eurlex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998Y0508\(01\):SV:HTML](http://europa.eu.int/eurlex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31998Y0508(01):SV:HTML) 2005-11-20

Expert group of Statutory Audit

http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/committee_en.htm#group
2005-11-20

Quality assurance for the statutory audit in the European Union: minimum requirements

<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32001H0256:SV:HTML> 2005-11-20

Statutory Auditors' Independence in the EU: A Set of Fundamental Principles

<http://europa.eu.int/eur-lex/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002H0590:SV:HTML> 2005-11-19

Reinforcing the Statutory audit in the European Union

<http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/03/715&format=HTML&aged=1&language=SW&guiLanguage=en> 2005-11-21

Proposal for a Directive on statutory audit of annual accounts and consolidated accounts and amending Council Directives 78/660/EEC and 83/349/EEC

http://europa.eu.int/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=SV&numdoc=52004PC0177&model=guichett 2005-11-20

Expert Group on Statutory Audit. (First meeting)

http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/committees/expert_group/2005-07-13-summary-record_en.pdf 2005-11-23

Expert Group on Statutory Audit. (Second meeting)

http://europa.eu.int/comm/internal_market/auditing/docs/committees/expert_group/2005-04-29-summary-record_en.pdf 2005-11-26

Frequently Asked Questions

<http://europa.eu.int/rapid/pressReleasesAction.do?reference=MEMO/04/60&format=HTML&aged=0&language=EN&guiLanguage=en> 2005-12-05

<http://www.pwcglobal.com/se/swe/main/home/index.html>, 2005-11-16.

<http://www.aicpa.org/info/Sarbanes-Oxley2002.asp>. 2005-11-16

http://ec.europa.eu/economy_finance/publications/european_economy/2006/ee0406sustainability_en.htm. 2007-01-10

http://www.pcaobus.org/News_and_Events/Events/2006/speech/10-12_Olson.aspx. 2007-01-10

www.sec.gov/rules/proposed/S74902/aschaub1.htm 2005-11-20

<http://www.revisorsnamnden.se/inforam.htm>, 2006-09-25

http://www.deloitte.com/dtt/section_home/0,1041,sid%253D5724,00.html, 2007-08-19

FAR:s Hemsida

www.far.se 2005-11-29

Revisorsnämndens hemsida

www.rn.se 2005-11-29

EU-parlamentets rapport

<http://www.europarl.eu.int/omk/sipade3?PUBREF=-//EP//TEXT+REPORT+A6-2005-0224+0+NOT+XML+V0//EN> 2005-11-23

8.2 Böcker

Artsberg, K., (2005) *Redovisningsteori- policy och praxis*, Liber Ekonomi Malmö

Blix, C., Danielsson, Å., Nihlén, J-H., Åkersten P., Sarbanes-Oxley Act: *Utredning på uppdrag av FAR*, 2002

Andersson, I., (1998) *Den uppenbara verkligheten*, Lund, Studentlitteratur

Rienecker, Lotte & Jörgensen, Peter Stray, (2002) *Att skriva en bra uppsats*. Malmö, Liber

Jacobsen, D. I. (2002), *Vad, hur och varför?* Studentlitteratur, Lund.

Holme, I. M. & Solvang, B. K. (1997). *Forskningsmetodik. Om kvalitativa och kvantitativa metoder*, Lund, Studentlitteratur.

Halvorsen, Knut., (1992) *Samhällsvetenskaplig metod*, Lund, Studentlitteratur AB

Wiedersheim-Paul, F. & Eriksson, L.T. (1997). *Att utreda och rapportera*. Malmö: Liber.

8.3 Offentligt Tryck

Aktiebolagslagen (SFS 1975:1385)

Personuppgiftslagen (SFS 1998:204)

Revisorslagen (SFS 2001:883)

8.4 Offentliga uttalanden

File No. S7-13-00 Brev till SEC fr. Heller Financial Inc. 2002 (www.sec.gov/rules/proposed/s71300/laasusa1.htm) 2005-12-16

KPMG pressrelease, 2003 (www.kpmg.no/pages/201232.html) 2005-12-10

Tafara, Speech by SEC staff *Adressing International Concerns under the Sarbanes-Oxley Act*, 10/6 2003

Eukommissionen hemsida pressrelease 2004-03-15.

8.5 Artiklar

Svernlöv C., Blomberg E., *Sarbanes-Oxley Act, Usa: s hårda svar på redovisningsskandalerna*, Balans nr 1 2003.

Tio oväntade följder av de nya USA-lagarna, Balans nr 10, 2003.

Precht E., *Ändrade arbetsätt med Sarbanes Oxley Act*, Balans nr 5, 2005.

Brown, R. E., *Enron/andersen Crisis in US Accounting and Lessons for government*, Public Budgeting & Finance Volume 25, Sept. 2005

Brännström, D., *Åttonde Bolagsdirektivet*, Balans nr 4, 2004

Copeland Jr, J.E., *Ethics as an imperative*, Accounting Horizons, 2005, vloume 19, p 35-43

Danielsson, Å., *RS utmanar revisorns beteende*, Balans nr 11, 2004

Diamant, A., Holm, A., Strömberg, P., *Revisorsnämnden och åttonde bolagsdirektivet*, Balans nr 1 2006

Diamant, A., Norberg, C., *Tystnadspliktelser informationsrätt - Om intressekonflikter vid revision av internationella koncerner*, Stockholm Centre for Commercial Law, Jan. 2006

Ehlin, Å., Halling, P., Precht, E., *FAR-dagen 2004* Balans nr 12, 2004

Europeiska Unionens officiella tidning, *En förstärkt lagstadgad revision i EU* (2003/236/02)

Giles J., Venuti E., *The PCAOB and convergence of the global auditing and accounting profession, hittade e*, The CPA Journal, volym 74 Nr 9, 2004.

Gornik-Tomaszewski, S., Tobin, J., *Response to corporate fraud in the US and Europe*, Business Review Volume 6 Nr 2 2005

Halling, P., *Här kan NRF göra sin röst hörd*, Balans nr 10, 2005

Murby, L., *Transatlantic drift*, Financial Management, May 2003

Sinnet, W. M., Heffes, E. M., *Is the Pain worth the gain*, Financial Executives International, 31 Maj, 2005

Gilles Hilary, C Lennox, *"The Credibility of self-regulation: Evidence from the accounting profession's peer review program"*, Journal of accounting & Economics, 12 oktober 2005, s.211-229

Wennberg, I., *Revisorstillsyn i några andra länder*, Balans nr 10, 2003

8.6 Övriga:

Schaub, File No. S7-46-02, European Commission Internal Markets

Bilaga 1. Frågor till revisionsbolagen

Frågor till revisionsbolagen

SOX:

- Hur har ni påverkats i ert dagliga sedan införandet av SOX?
- Vad är den största positiva effekten med SOX? Vad är den största negativa effekten?
- Hur tycker ni att tillsynen/granskningen/övervakningen av er revision påverkats?
- Tycker ni att införandet av SOX har fyllt sitt syfte? Det vill säga att öka trovärdigheten för revisorer och revisionen.
- Tror ni att risken för redovisningsskandaler minskat i och med införandet av SOX?

EU:s 8:e bolagsdirektivet:

- Hur tror ni att ni kommer att påverkas i ert dagliga arbete i och med införandet av EU:s nya 8:e bolagsdirektiv?
- Vad anser ni vara den potentiellt största positiva effekten? Största potentiella negativa effekten?
- Hur tror ni att tillsynen av er kommer att förändras?
- Tror ni att det nya direktivet kommer att öka trovärdigheten för revisorer och revision?
- Tror ni att direktivet kommer att minska risken för redovisningsskandaler?

Övrigt:

- Tycker ni att implementeringen av 8:e bolagsdirektivet bör innebära att registrering hos PCAOB inte längre ska vara nödvändig?
- Hur tycker ni att den ultimata tillsynen av revisorer och revisionsbolag bör se ut? Reglerad eller självreglerad? Utföras av Revisorsnämnden eller av annan?